

LABORATORNÍ PŘÍRUČKA LABORATOŘE ODDĚLENÍ LÉKAŘSKÉ GENETIKY UL

Obsah:

1.	Účel	3
2.	Platnost směrnice	3
3.	Použité zkratky a pojmy	3
4.	Odpovědnosti a pravomoci	4
5.	Vlastní popis předmětu	5
A.	Předmluva	5
B.	Základní informace o laboratoři	5
B.1	Identifikace laboratoře a důležité údaje	5
B.2	Kontakty a provozní doba laboratoře	5
B.3	Zaměření laboratoře	6
B.4	Úroveň a stav akreditace pracoviště:	7
B.5	Organizace laboratoře, její vnitřní členění, vybavení a personální obsazení	7
B.6	Spektrum nabízených služeb	7
B.7	Přehled nabízených genetických laboratorních vyšetření	8
B.8	Přehled metod akreditovaných dle normy ISO 15189	8
B.9	Informace o poskytovaných genetických laboratorních vyšetřeních	9
B.9.1	Cytogenetické metody	9
B.9.2	Molekulárně cytogenetické metody	11
B.9.3	Molekulárně genetické metody	12
C.	Manuál pro odběry primárních vzorků	17
C.1	Identifikace primárního vzorku	18
C.2	Žádanka pro genetické laboratorní vyšetření	18
C.3	Informovaný souhlas	18
C.4	Požadavky na urgentní vyšetření (STATIM)	19
C.5	Ústní požadavky na vyšetření	19
C.6	Informace pro odběr biologického materiálu včetně minimálního množství	19
C.6.1	Používané odběrové nádoby	19

C.6.2 Příprava pacienta před vyšetřením a informace a návody předávané pacientům	20
C.6.3 Odběr periferní krve	20
C.6.4 Odběr plodové vody – amniocentéza	22
C.6.5 Odběr choriových klků	22
C.6.6 Odběr stěru z bukalní sliznice.....	23
C.6.7 Odběr potratového materiálu	23
C.6.8 Odběr fetální (pupečnickové) krve – kordocentéza.....	24
C.7 Základní informace k bezpečnosti při práci se vzorky	24
C.8 Transport a manipulace s biologickým materiálem (se vzorky)	24
D Preanalytické procesy v laboratoři	25
D.1 Příjem vzorků v laboratoři	25
D.2 Důvody pro odmítnutí vzorku pro zpracování	25
D.3 Způsob řešení neshod na příjmu materiálu	26
D.4 Manipulace se vzorky a skladování materiálu před vyšetřením	26
E Fáze po vyšetření	26
E.1 Bezpečné odstraňování materiálů použitých při odběru	26
E.2 Manipulace a skladování materiálu	26
E.2.1 Skladování materiálu v průběhu vlastního vyšetření	27
E.2.2 Skladování materiálu po vyšetření.....	27
E.2.3 Dodatečná vyšetření a časový interval pro jejich požadování	28
E.2.4 Opakování vyšetření stejného primárního vzorku	28
F Vydávání výsledků a komunikace s laboratoří.....	28
F.1 Forma vydávaných výsledků	28
F.1.1 Telefonické sdělování výsledků	29
F.1.2 Komunikace s lékaři indikujícími vyšetření	29
F.2 Výsledkový list	29
F.3 Vydávání výsledků přímo pacientům.....	29
F.4 Změny výsledků a nálezů	30
F.4.1 Oprava identifikace pacienta.....	30
F.4.2 Oprava výsledkové části	30
F.4.3 Záměna biologického materiálu odesílajícím oddělením	30
F.5 Intervaly od dodání materiálu k vydání výsledku.....	30
F.6 Konzultační činnost laboratoře	31
F.7 Způsob řešení stížnosti	32
F.8 Obecné zásady laboratoře na ochranu osobních informací.....	32
6. Dokumentace	32
7. List provedených změn a revizí	33

1. Účel

Tuto laboratorní příručku (LP) vydala Laboratoř Oddělení lékařské genetiky Krajské zdravotní a.s. – Masarykovy nemocnice v Ústí nad Labem, o.z. (GENET UL) za účelem zlepšení komunikace s uživateli laboratorních služeb. LP obsahuje základní informace o laboratoři GENET UL, seznam nabízených genetických laboratorních vyšetření, návody pro správné odebrání primárních vzorků a zacházení s nimi, návody pro správné vyplňování žádanek, informace o způsobu vydávání výsledků, o způsobu řešení stížností a o konzultačních činnostech laboratoře.

Laboratorní příručka laboratoře GENET UL je součástí řízené dokumentace GENET UL, její aktuální verze je dostupná na intranetu KZ a na webových stránkách www.kzcr.eu. Tištěná verze je k dispozici u manažera kvality GENET UL.

2. Platnost směrnice

Dokument je platný pro: Oddělení lékařské genetiky (GENET)

Krajská zdravotní, a.s. – Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem, o.z.

Sociální péče 3316/12A, 401 13 Ústí nad Labem

a pro všechny uživatele laboratorních služeb GENET UL.

Tato směrnice je součástí dokumentace Systému managementu kvality Krajské zdravotní, a.s. – Masarykovy nemocnice v Ústí nad Labem, o.z. a je závazná pro všechny pracovníky laboratoře GENET UL.

Na řízení Laboratorní příručky se vztahují postupy definované v dokumentu **KZ02_SM0001 Řízení dokumentace**. Před použitím dokumentu je nutné si podle čísla verze ověřit, zda se jedná o aktuální verzi. Platná verze je k dispozici na intranetu.

Za zpracování a aktualizaci této LP odpovídá vedoucí laboratoře GENET UL.

3. Použité zkratky a pojmy

Array CGH	– komparativní genomová hybridizace na čipu
AZF	– azoospermický faktor
AS	– Angelmanův syndrom
ARMS	– amplifikační refrakční mutační systém
CBAVD	– vrozené oboustranné chybění chánovodů
CEQAS	– Cytogenomics External Quality Assessment Service
CF	– cystická fibróza
CFTR	– transmembránový regulátor vodivosti pro cystickou fibrózu
CGH	– komparativní genomová hybridizace
CMA	– analýza chromosomů pomocí techniky microarray
CNVs	– změny počtu kopií sekvencí DNA
CVS	– vzorek choriových klků (chorionic villus sampling)
DNA	– deoxyribonukleová kyselina
EHK	– externí hodnocení kvality
FISH	– fluorescenční in situ hybridizace
FMR1	– lidský gen (fragile X messenger ribonucleoprotein 1) tvořící protein FRMP
FO	– formulář
FRAXA	– syndrom fragilního X chromosomu
FSH	– folikulostimulační hormon
FXPOI	– předčasná ovariální insuficience asociovaná s fragilním X
FXTAS	– syndrom tremoru/ataxie asociovaný s fragilním X
GENET	– Oddělení lékařské genetiky
GENET SOP	– standardní operační postup Oddělení lékařské genetiky
GenQA	– Genomics Quality Assessment
GDPR	– nařízení o ochraně osobních údajů
IČP	– identifikační číslo pracoviště
IHK	– interní hodnocení kvality
ISO	– International Organization for Standardization (Mezinárodní organizace pro standardizaci)
JOP	– jiný odborný, vysokoškolsky vzdělaný, pracovník (nelékař)
KZ	– Krajská zdravotní, a.s.
LP	– laboratorní příručka
MLPA	– multiplexní amplifikace ligačně závislých sond
MZD	– Ministerstvo zdravotnictví České republiky

NEQAS	– National External Quality Assessment Service
NGS	– sekvenování nové generace
NLZP	– nelékařský zdravotnický pracovník, středoškolák
PAM	– Personální a mzdové oddělení Krajské zdravotní, a.s.
PBS	– fosfátový pufr (phosphate buffered saline)
PC	– počítačový systém
PCR	– polymerázová řetězová reakce
PWS	– Praderově-Williho syndrom
QF-PCR	– kvantitativní fluorescenční polymerázová řetězová reakce
SAK ČR	– Spojená akreditační komise, o.p.s.
SBS	– sekvenování syntézou
SOP	– standardní operační postup
SMK	– systém managementu kvality
STR	– krátké tandemové repetice
STS	– místa se sekvenční adresou
sy	– syndrom
SZŠ/VoZŠ	– Střední škola zdravotnická/Vyšší odborná škola zdravotnická
UJEP	– Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
UL	– Krajská zdravotní, a.s. – Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem, o.z.
UPD	– uniparentální disomie
UPD15	– uniparentální disomie chromosomu 15
UZ	– ultrazvuk
VL	– vedoucí laboratoře
VKK	– vedoucí Oddělení kvality, interního auditu a krizového managementu
VŠ	– vysokoškolsky vzdělaný pracovník

4. Odpovědnosti a pravomoci

Odpovědnosti a pravomoci jednotlivých pracovníků včetně vedoucího oddělení jsou stanoveny popisem pracovní činnosti uvedené v dokumentu **KZ07_FO0004 Popis pracovního místa a náplň práce**, uloženém v osobní složce pracovníka na PAM, kde je současně uvedeno pracovní zařazení pracovníka, viz **KZ07_SM0009 Řízení lidských zdrojů** a dále ustanoveními danými v obecných a odborných dokumentech SMK.

činnosti/funkce	Vedoucí oddělení	Vedoucí laboratoře	VŠ odpovědný za metodu	Vedoucí laborant/ka	Laborant/ka
Přijem vzorku a kontrola s údaji na žádance	-	-	P	P	O
Zápis identifikačních údajů do knihy metody a do databáze PC	-	-	P	P	O
Řešení neshod při příjmu materiálu v laboratoři	-	I	P	O	P
Nasazení, zpracování, barvení	-	-	P	P	O
Izolace nukleových kyselin	-	-	P	P	O
Analýza vzorku	-	I	O	S	S
Zapsání výsledku do knihy metody a do databáze PC	-	P	O	-	-
Hlášení statimů a patologických výsledků	I	P	O	-	-
Uvolnění výsledku	P	P	O	-	-
Řešení stížností	O	S	S	S	-
Konzultační činnost	O	P	S		
Likvidace vzorků	-	-	P	P	O
Úklid pracovního místa, uschování vzorků v laboratoři	-	-	-	P	O

Legenda: O – odpovídá za danou činnost (má povinnost ji provést)

S – spolupracuje s odpovědnou osobou

I – je informován odpovědnou osobou

P – má pravomoc k vykonání dané činnosti a pak odpovídá za její výsledek

5. Vlastní popis předmětu

A. Předmluva

LP se věnuje popisu činností souvisejících s přípravou biologického materiálu k rozboru, po něm následujících činností a dále systému řízení jakosti a dokumentace.

Slouží k informaci o poskytovaných službách a zároveň jako přehled informací nápomocných při interpretaci výsledků.

B. Základní informace o laboratoři

B.1 Identifikace laboratoře a důležité údaje

Název organizace	Krajská zdravotní a.s. – Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem, o.z.
Identifikační údaje	IČ: 25488627
Typ organizace	Nestátní zdravotnické zařízení
Statutární zástupce	ředitel KZ
Název oddělení	Oddělení lékařské genetiky
Adresa	Sociální péče 3316/12A, 401 13 Ústí nad Labem
Umístění	Areál Masarykovy nemocnice v Ústí nad Labem, o.z., budova C, 3. podlaží
Předmět činnosti	Provádění vyšetření biologického materiálu v oblasti genetiky
Okruh působnosti laboratoře	pro Ústecký kraj a další spolupracující lůžková i ambulantní zařízení
Vedoucí oddělení, primář	Prim. MUDr. Jana Laštůvková
Vedoucí laboratoře	MUDr. Vjačeslav Harmaš
Zástupce vedoucího oddělení	~~MUDr. Monika Soukupová~~ MUDr. Anna Pecková
Zástupce vedoucího laboratoře	Mgr. Vlasta Čejnová
Odborný garant za analytickou interpretaci	MUDr. Vjačeslav Harmaš
Odborný garant za klinickou interpretaci	MUDr. Jana Laštůvková
Manažer kvality	Lenka Malá
Internet	www.kzcr.eu

B.2 Kontakty a provozní doba laboratoře

Kontakty:

tel.: 00420 477 11+

jméno	telefon	email
MUDr. Jana Laštůvková – primář	2470/2475	jana.lastuvkova@kzcr.eu

jméno	telefon	email
MUDr. Anna Pecková – zástupce primáře	247768	anna.peckova@kzcr.eu
MUDr. Vjačeslav Harmaš – vedoucí laboratoře, VŠ zodpovědný za úsek cytogenetiky a molekulární cytogenetiky	2467/2472	vjaceslav.harmas@kzcr.eu
Mgr. Vlasta Čejnová – zástupce vedoucího laboratoře, interní auditor, VŠ zodpovědný za úsek molekulární genetiky	2474/2469	vlasta.cejnova@kzcr.eu
Ing. Monika Stará – VŠ zodpovědný za úsek prenatální diagnostiky, zástupce manažera kvality	2472	monika.stara@kzcr.eu
Lenka Malá – vedoucí laborantka, manažer kvality, správce měřidel	2474/2459	lenka.mala@kzcr.eu
Genetická poradna – objednávání pacientů	2473	
Příjem materiálu - laboratoř	2479/2459/2476	

Provozní doba laboratoře:

Den	Pracoviště	Čas	Poznámka
Pracovní dny	Laboratoř GENET UL	06:30 - 15:00	Po dohodě 6:00-18:00, ev. So,Ne

B.3 Zaměření laboratoře

GENET UL poskytuje komplexní genetickou péči, poradenskou i laboratorní, pacientům celé spádové oblasti, která představuje Ústecký kraj a část kraje Libereckého. Pacienti jsou ke genetickému vyšetření doporučováni především gynekology, dětskými lékaři, neurology, dermatology a v menší míře i lékaři dalších odborností a praktickými lékaři.

Genetická poradna zajišťuje genetické poradenství a indikace genetických laboratorních vyšetření včetně prenatální diagnostiky.

Cytogenetická laboratoř provádí vyšetření chromosomů z periferní krve, pupečnickové krve, plodové vody, choriových klků a dalších dlouhodobě kultivovaných tkání.

Laboratoř molekulární cytogenetiky provádí molekulárně cytogenetická vyšetření chromosomových aberací z kultivovaných buněk metodou FISH.

Laboratoř molekulární genetiky provádí izolace DNA z různých materiálů, molekulárně genetické vyšetření cystické fibrózy, molekulárně genetické vyšetření mikroleleci v AZF lokusu chromosomu Y, molekulárně genetické vyšetření aneuploidií chromosomů, ~~molekulárně genetické vyšetření delece v oblasti 15q11-15q13 a uniparentální disomie chromosomu 15~~, molekulárně genetické vyšetření chromosomových aberací na celogenomové úrovni metodou microarray, molekulárně genetické vyšetření syndromu fragilního X chromosomu, molekulárně genetické vyšetření klinického exomu metodou sekvenování nové generace.

Další molekulárně genetická vyšetření zajišťujeme na jiných specializovaných pracovištích v ČR i v zahraničí.

Kromě této rutinní činnosti se pracovníci GENET UL zabývají výukou studentů SZŠ/VoZŠ v Ústí nad Labem a studentů Ústavu zdravotnických studií UJEP a Přírodovědecké fakulty UJEP, a účastní se pregraduální a postgraduální výchovy lékařů. Pravidelně se aktivně zúčastňují odborných konferencí.

V roce 2006 získalo Oddělení lékařské genetiky UL akreditaci Ministerstva zdravotnictví pro postgraduální přípravu lékařů a jiných odborných vysokoškoláků v oboru Lékařská genetika a v roce 2011 akreditaci pro obor specializačního vzdělávání "Zdravotní laborant – Klinická genetika" k uskutečňování praktické části vzdělávacího programu.

Laboratoř zprostředkovává přeposlání vzorku nebo části vzorku do jiné laboratoře u vyšetření, která laboratoř GENET neprovádí. Laboratoř GENET plní funkci prostředníka, zajišťovatele servisu pro klienta – lékaře. Indikující lékař rozhodne, do které laboratoře bude vzorek odeslán.

Výsledky pak zadávajícímu lékaři (genetické poradně) zasílá laboratoř, která vyšetření provedla. Smluvním vztahem vyjadřujícím konkrétní požadavek klienta je žádanka o vyšetření viz kapitola C.2 LP.

B.4 Úroveň a stav akreditace pracoviště:

V laboratoři byl zaveden systém řízení kvality dle požadavků normy ČSN EN ISO 9001:2008 již od roku 2002. Tento systém byl během roku 2012 rozšířen o požadavky normy ČSN EN ISO 15189:2007.

Pro vybraná laboratorní vyšetření získala laboratoř v prosinci 2012 akreditaci ČIA dle normy ČSN EN ISO 15189:2007 a v roce 2015 akreditaci dle normy ČSN EN ISO 15189:2013.

V roce 2018 získala Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem, o. z. Certifikát o udělení akreditace na základě splnění akreditačních standardů SAK ČR.

Laboratoř GENET UL má zaveden systém interního hodnocení kvality (IHK) a účastní se systému externího hodnocení kvality (EHK), řídí se platnou legislativou a dostupnými doporučeními odborných společností.

Zaměstnanci GENET UL splňují svým vzděláním veškeré podmínky odborné způsobilosti.

B.5 Organizace laboratoře, její vnitřní členění, vybavení a personální obsazení

GENET UL se nachází v areálu Masarykovy nemocnice a je rozděleno na genetickou poradnu a laboratoř. Poradna i laboratoř se nacházejí v budově C ve 3. nadzemním podlaží.

Laboratoř je dále vnitřně členěna na tyto úseky:

- Cytogenetická laboratoř
  - Úsek prenatální diagnostiky
  - Úsek postnatální diagnostiky
- Laboratoř molekulární cytogenetiky (Úsek molekulární cytogenetiky)
- Laboratoř molekulární genetiky (Úsek molekulární genetiky)

Laboratoř je umístěna ve 3. nadzemním podlaží budovy C a vybraná vyšetření se provádějí v prostorách DNA laboratoře Transfúzního oddělení UL, ve **druhém 2.** podlaží budovy C.

Personální obsazení laboratoře tvoří: 1 lékař, **2-3** bioanalytici, **3-4-3** jiní odborní vysokoškoláci (JOP), **7-6** laborantů, 1 sanitářka. Laboratoř GENET UL využívá moderní přístrojové vybavení pro cytogenetiku, molekulární cytogenetiku a molekulární genetiku. Mezi hlavní přístrojové vybavení laboratoře patří: mikroskopy, automatizovaný karyotypovací systém LUCIA Karyo + FISH Cytogenetics teplotní CO₂ inkubátory, laboratorní odstředivky, laminární boxy, digestoř, PCR systémy, elektroforetické systémy, genetický analyzátor ABI 3130, spektrofotometr NanoDrop, hybridizační pec Agilent, SureScan Dx Microarray Scanner, **NGS sekvenátor MiSeq System**.

B.6 Spektrum nabízených služeb

Laboratoř GENET UL provádí specializovaná cytogenetická, molekulárně cytogenetická a molekulárně genetická vyšetření z těchto **primárních materiálů**:

- periferní krev
- plodová voda
- pupečnicková krev
- choriové klky
- stěr z bukalní sliznice
- potratový materiál
- kožní biopsie, event. jiné tkáně
- izolovaná DNA

Pracoviště GENET UL je rozděleno na genetickou poradnu a laboratoř, která je vnitřně členěna na cytogenetickou laboratoř, molekulárně cytogenetickou laboratoř a molekulárně genetickou laboratoř.

B.7 Přehled nabízených genetických laboratorních vyšetření

- Vyšetření karyotypu z buněk periferní krve
- Vyšetření karyotypu z buněk plodové vody
- Vyšetření karyotypu z pupečnickové (fetální) krve
- Vyšetření karyotypu z buněk choriových klků
- Vyšetření získaných chromosomových aberací z periferní krve
- Urychlené vyšetření aneuploidií chromosomů 13, 18, 21, X a Y metodou QF-PCR z buněk plodové vody
- Chromosomové vyšetření potratového materiálu
- Vyšetření aneuploidií chromosomů 13, 15, 16, 18, 21, 22, X a Y metodou QF-PCR z potratového materiálu
- Molekulárně genetické vyšetření mutací v *CFTR* genu
- Molekulárně genetické vyšetření mikroleceí AZF oblasti chromosomu Y
- ~~Molekulárně genetické vyšetření delece v oblasti 15q11-15q13 a uniparentální disomie chromosomu 15~~
- Molekulárně cytogenetické vyšetření chromosomových aberací metodou FISH
- Vyšetření chromosomových aberací na celogenomové úrovni metodou microarray za účelem analýzy změn počtu kopií sekvencí DNA (CNVs)
- Molekulárně genetické vyšetření syndromu fragilního X chromosomu a *FMR1*-příbuzných onemocnění
- Molekulárně genetické vyšetření klinického exomu metodou sekvenování nové generace

V naší laboratoři můžeme rovněž provést pouze **izolaci DNA** a zprostředkovat další vyšetření na jiném specializovaném spolupracujícím pracovišti, pokud indikované vyšetření není součástí našeho portfolia prováděných vyšetření.

Laboratoř GENET UL se pravidelně účastní systému EHK u metod, pro které je tento systém hodnocení kvality v České republice zaveden.

- V České republice není v současné době organizována žádná externí kontrola kvality cytogenetických laboratorních vyšetření. Proto se GENET UL zaregistrovalo do mezinárodního (evropského) systému kontroly kvality cytogenetických laboratoří CEQA (www.ceqa.org), kterého se od roku 2013 účastní. Od roku 2016 se Laboratoř GENET UL účastní tohoto typu EHK i pro Vyšetření chromosomových aberací na celogenomové úrovni metodou microarray za účelem analýzy změn počtu kopií sekvencí DNA (CNVs). Od roku 2018 pořádá EHK pro metodu microarray i pro cytogenetické metody Genomics Quality Assessment (GenQA, UK). GenQA je členem UK NEQAS konsorcia. **Od roku 2022 se Laboratoř GENET UL v rámci GenQA účastí i EHK pro vyšetření syndromu Fragilního X chromosomu.**

Dále se laboratoř GENET UL zúčastňuje i mezilaboratorního porovnání kvality cytogenetických laboratorních vyšetření s akreditovanou laboratoří (Laboratoře ÚBLG 2. LF UK a FN Motol).

B.8 Přehled metod akreditovaných dle normy ISO 15189

KZ03_ST1283 UL GENET SOP Cytogenetické vyšetření karyotypu z kultivovaných buněk plodové vody pomocí G-pruhování a mikroskopie

KZ03_ST1284 UL GENET SOP Cytogenetické vyšetření karyotypu z kultivovaných buněk periferní krve pomocí G-pruhování a mikroskopie

KZ03_ST1286 UL GENET SOP Vyšetření chromosomových aberací metodou FISH u kultivovaných buněk

KZ03_ST1287 UL GENET SOP Molekulárně genetické vyšetření mutací a Tn polymorfismů genu *CFTR* (cystická fibróza) metodou ARMS a fragmentační analýzou

KZ03_ST1288 UL GENET SOP Molekulárně genetické vyšetření mikroleceí oblastí AZFa, AZFb a AZFc chromosomu Y metodou multiplexní PCR a fragmentační analýzou

KZ03_ST1289 UL GENET SOP Molekulárně genetické vyšetření aneuploidií chromosomů 13, 18, 21, X a Y metodou QF-PCR a fragmentační analýzou

KZ03_ST2299 UL GENET SOP Vyšetření chromosomových aberací na celogenomové úrovni metodou microarray

B.9 Informace o poskytovaných genetických laboratorních vyšetřeních

Veškerá genetická laboratorní vyšetření jsou prováděna pouze s informovaným souhlasem vyšetřovaného (případně jeho zákonného zástupce). Pacient (případně jeho zákonný zástupce) musí být lékařem řádně poučen o charakteru, významu a důsledcích vyšetření a podepisuje KZ03_PS0310 UL GENET Souhlas vyšetřované/ho (zákonného zástupce) s genetickým laboratorním vyšetřením.

B.9.1 Cytogenetické metody

Chromosomální vyšetření

Slouží k určení karyotypu klasickými cytogenetickými metodami a fluorescenční *in situ* hybridizací.

Vyšetření se provádí:

Z periferní krve

Důvodem odběru je určení karyotypu vyšetřovaného pacienta.

K vyšetření je nutno dodat periferní krev odebranou do zkumavky s heparinem sodným. Při cytogenetickém vyšetření karyotypu z krve jsou kultivovány T-lymfocyty. Dělení T-lymfocytů je stimulováno přidavkem rostlinného lektinu Phytohaemagglutininu (PHA) do kultivačního media. Pod mikroskopem sledujeme počet a strukturu jednotlivých chromosomů. Odběr se neprovádí po transfúzi a provedené infuzi u novorozence z důvodu vlivu na výsledky vyšetření (karyotyp by odpovídal karyotypu dárce, nikoliv pacienta).

➤ Indikace k vyšetření:

- abnormální fenotyp pacienta
- problémy růstu a vývoje u pacienta
- mentální retardace pacienta nebo v rodině pacienta
- narození mrtvého plodu a úmrtí novorozence
- opakované spontánní potraty
- poruchy plodnosti, neplodnost
- vyšetření dárců pohlavních buněk
- pozitivní rodinná anamnéza chromosomových přestaveb
- další méně časté indikace

Z plodové vody

Důvodem odběru plodové vody je požadavek na vyšetření karyotypu buněk plodu (tzv. amniocytů) nebo vyšetření jednotlivých genů k vyloučení vývojových vad u plodu. Zároveň lze vyšetřit hladinu alfafetoproteinu či jiných biochemických markerů v plodové vodě. Jedná se o invazivní vyšetření. Riziko komplikací výkonu se pohybuje okolo 0,5 – 1%, proto je k provedení odběru vzorku plodové vody (amniocentéze) vždy nutná indikace klinického genetika. Odběr vzorku plodové vody provádí vždy lékař-gynekolog pod ultrazvukovou kontrolou. Plodová voda obsahuje kožní a slizniční buňky z povrchu těla plodu. Tyto buňky se v laboratorních podmínkách v kultivačním mediu dále dělí a dalším zpracováním je možné z nich určit chromosomy plodu a jeho genetickou výbavu.

Změny v počtu nebo ve struktuře chromosomů doprovázejí závažné vrozené vývojové vady, které ve většině případů nelze po narození léčit.

Odběr vzorku plodové vody se provádí nejčastěji mezi 16. – 18. týdnem gravidity, lze ho však provést již od 15. týdne gravidity. V případě odběru provedeného ve vyšších týdnech gravidity je třeba brát v úvahu, že přerušení těhotenství z důvodu poškození plodu je dle platné legislativy až na výjimky povoleno pouze do konce 24. týdne těhotenství. Vlastní kultivace se pohybuje většinou mezi 9 – 16 dny, proto je důležitý termín provedení odběru. Při odběru je tedy třeba počítat s dostatečnou lhůtou na kultivaci a zpracování vzorku. Vyšetření slouží k určení karyotypu plodu klasickými cytogenetickými metodami a fluorescenční *in situ* hybridizací. Výsledky FISH jsou k dispozici do 4 pracovních dnů od dokončení kultivace a zpracování.

V indikovaných případech se provádí současně s cytogenetickým vyšetřením karyotypu plodu i urychlené vyšetření aneuploidií chromosomů 13, 18, 21, X a Y molekulárně genetickou metodou QF-PCR. Výsledky vyšetření QF-PCR jsou k dispozici do 3 – 6 pracovních dnů (statimová do 24 hodin po odběru).

Plodová voda je vzhledu naředěné moči. V některých případech může být plodová voda zbarvena krví; pokud je krev čerstvá, jedná se o následek krvácení do děložní dutiny v průběhu výkonu. Pokud

pacientka krvácela během gravidity, plodová voda může být nahnědlá, nazelenalá nebo tmavě červená.

➤ **Indikace k vyšetření:**

- pozitivní screening chromosomových aberací v I. nebo II. trimestru
- nosičství chromosomové přestavby u jednoho z rodičů
- předchozí narození plodu s chromosomovou abnormalitou nebo s vrozenými vývojovými vadami
- výskyt mozaiky nebo aneuploidie pohlavních chromosomů u jednoho z rodičů
- věk matky nad 35 let
- abnormální nález při ultrazvukovém vyšetření plodu
- intrauterinní růstová retardace plodu
- další méně časté indikace

Z choriových klků

Důvodem odběru choriových klků je požadavek na vyšetření karyotypu z kultivovaných buněk choriových klků. Vyšetřením karyotypu z choriových klků lze potvrdit či vyloučit případnou vrozenou chromosomovou aberaci plodu. Jedná se o invazivní vyšetření. Riziko komplikací výkonu se pohybuje okolo 0,5 – 1%, proto je k provedení odběru vzorku choriových klků (chorionic villus sampling, CVS) vždy nutná indikace klinického genetika. Odběr choriových klků provádí vždy lékař-gynekolog pod ultrazvukovou kontrolou. Choriové klky se skládají ze tří vrstev. Vnější vrstvou je syncytiotrofoblast, střední vrstvou cytotrofoblast a vnitřní vrstvou je mezenchymové jádro. Buňky choriových klků se v laboratorních podmínkách v kultivačním mediu dále dělí a dalším zpracováním je možné z nich určit chromosomy plodu a jeho genetickou výbavu.

Odběr vzorku choriových klků se provádí zhruba mezi 12. – 15. týdnem gravidity, optimálním obdobím pro provedení CVS je 12. – 13. týden gravidity. Výhodou odběru choriových klků oproti amniocentéze je možnost časnější diagnostiky (např. v návaznosti na prvotrimestrální screening vývojových vad). Určitou nevýhodou CVS je riziko placentárního mozaicismu, který může být zdrojem diagnostických nejistot. Vlastní kultivace se pohybuje většinou mezi 14 – 21 dny. Při odběru je tedy třeba počítat s dostatečnou lhůtou na kultivaci a zpracování vzorku. Vyšetření slouží k určení karyotypu plodu klasickými cytogenetickými metodami a fluorescenční in situ hybridizací. Výsledky FISH jsou k dispozici do 4 pracovních dnů od dokončení kultivace a zpracování.

Ve všech případech se provádí současně s cytogenetickým vyšetřením karyotypu plodu z buněk choriových klků i urychlené vyšetření aneuploidii chromosomů 13, 18, 21, X a Y molekulárně genetickou metodou QF-PCR. Výsledky vyšetření QF-PCR ze vzorku choriových klků jsou k dispozici do 3 – 6 pracovních dnů (statimová do 24 hodin po odběru).

Střední vrstva choriových klků obsahuje spontánně se dělící buňky, proto je možné získat mitózy přímým zpracováním, nebo lépe po jednodenní kultuře. Kvalita těchto spontánních mitóz je ale nízká, proto je vhodné nasadit z choriových klků dlouhodobou kulturu a získat kvalitnější mitózy z mezenchymového jádra pro spolehlivější záchyt drobných chromosomových aberací.

➤ **Indikace k vyšetření:**

- pozitivní kombinovaný screening I. trimestru
- patologický ultrazvukový nález v těhotenství
- předchozí narození plodu s chromosomovou abnormalitou nebo s vrozenými vývojovými vadami
- nosičství chromosomové přestavby
- narození mrtvého plodu nebo úmrtí novorozence
- opakované spontánní potraty
- výskyt mozaiky nebo aneuploidie pohlavních chromosomů u jednoho z rodičů
- věk matky nad 35 let
- další méně časté indikace

Z potratového materiálu

Důvodem odběru je určení karyotypu potraceného plodu. K vyšetření je nutné dodat sterilně odebraný materiál o velikosti 0,5 x 0,5 cm (minimálně), který je uložen do sterilní zkumavky s kultivačním nebo transportním médiem nebo fyziologickým roztokem, a v co nejkratší době je dopraven do laboratoře GENET UL.

➤ Indikace k vyšetření:

- stanovení karyotypu potraceného plodu

Z pupečnickové (fetální) krve

Důvodem odběru je stanovení karyotypu plodu.

➤ Indikace k vyšetření:

- obdobné indikace jako při vyšetření buněk plodové vody spolu s časovou tísň
- vyloučení nebo upřesnění mozaicismu zjištěného při předchozím vyšetření plodové vody

Cytogenetické vyšetření získaných chromosomových aberací z periferní krve

Důvodem odběru je stanovení hladiny ev. poškození chromosomů v buňkách lymfocytů periferní krve vyšetřovaného pacienta.

K vyšetření je nutno dodat periferní krev odebranou do zkumavky s heparinem sodným. Při cytogenetickém vyšetření karyotypu z krve jsou kultivovány T-lymfocyty. Dělení T-lymfocytů je stimulováno přidávkem rostlinného lektinu Phytohaemagglutininu (PHA) do kultivačního media. Pod mikroskopem sledujeme počet a strukturu jednotlivých chromosomů. Zaznamenáváme chromosomové i chromatidové aberace.

➤ Indikace k vyšetření:

- riziko expozice pacienta mutagenním vlivům vnějšího prostředí
- při potřebě monitorovat vliv léčby zvláště léky s možnými mutagenními účinky
- pro vyloučení či potvrzení některého syndromu či onemocnění spojeného se zvýšenou lomivostí chromosomů

B.9.2 Molekulárně cytogenetické metody**FISH vyšetření**

Fluorescenční hybridizace *in situ* (FISH) je založena na navázání fluorescenčně značených DNA sond ke komplementárním úsekům cílové DNA chromosomů nebo interfázních buněčných jader fixovaných na mikroskopickém preparátu. Ty jsou následně vizualizovány a detekovány pomocí epifluorescenčního mikroskopu. FISH vyšetření se používá k upřesnění a doplnění chromosomového vyšetření, popř. verifikaci nálezu zjištěného běžným cytogenetickým rozbohem. V některých případech může FISH analýza nahradit běžný cytogenetický rozbor (selhání kultivace, časový stres).

Metodika dále platí pro analýzu komplexních chromosomových přestaveb a průkaz původu marker-chromosomů v mitosách metodou mnohobarevné fluorescenční *in situ* hybridizace (mFISH). Princip této metody spočívá v navázání celochromosomových malovacích DNA sond pro všechny lidské chromosomy, detekci mikroskopováním a následné počítačové analýze získaného mikroskopického mnohobarevného obrazu.

FISH vyšetření se používá vždy cíleně a po domluvě s indikujícím lékařem k upřesnění a doplnění klasického chromosomového vyšetření, popř. verifikaci nálezu zjištěného běžným cytogenetickým rozbohem, dále se používá k cílenému vyšetření tzv. mikrolečních syndromů. V některých případech může FISH analýza nahradit běžný cytogenetický rozbor (selhání kultivace, časový stres).

➤ **Používané FISH sondy:**○ **Centromerické sondy**

- lokalizace: hybridizují s repetitivními satelitními sekvencemi především v centromerických oblastech
- účel: slouží k diagnostice numerických chromosomových aberací, detekci chromosomů neznámého původu

○ **Lokus-specifické sondy**

- lokalizace: hybridizují s jedinečnými sekvencemi DNA
- účel: slouží k diagnostice numerických chromozomálních aberací, k vyšetření mikrolelecií u mikrolelečních syndromů (např. Praderové-Williho/Angelmanův sy, DiGeorgův sy), zjištění amplifikace onkogenů a některých specifických translokací

○ **Celochromosomové sondy**

- lokalizace: hybridizují s mnohočetnými chromosomovými sekvencemi, označují celý chromosom
- účel: slouží k vyšetření chromosomových přestaveb, analýze komplexních translokací a k detekci původu marker chromosomů

B.9.3 Molekulárně genetické metody

Molekulárně genetická vyšetření jsou prováděna po indikaci genetikem a řádném genetickém poradenství pouze s informovaným souhlasem vyšetřovaného (případně jeho zákonného zástupce). Při genetické konzultaci je pacient řádně poučen o charakteru, významu a důsledcích vyšetření a podepisuje ***KZ03_PS0310 UL GENET Souhlas vyšetřovaného/ho (zákonného zástupce) s genetickým laboratorním vyšetřením.*** Součástí dokumentu je i rozhodnutí vyšetřovaného/ho o tom, jak má být naloženo se vzorkem DNA po dokončení daného laboratorního vyšetření.

Izolace DNA je výchozí krok ke všem metodám molekulární genetiky. Izolace DNA je prováděna za pomoci komerčně vyráběných izolačních kitů.

Laboratoř provádí:

- izolaci DNA ze vzorku periferní krve, pupečnickové krve, plodové vody, choriových klků
- izolaci DNA z kultivovaných buněk buněčných kultur
- izolaci DNA ze stěrů bukalní sliznice
- izolaci DNA z potratového materiálu
- izolaci DNA z dalších dodaných tkání

Seznam prováděných molekulárně genetických vyšetření:**QF-PCR vyšetření**

Molekulárně genetické vyšetření nejčastějších aneuploidií z buněk plodové vody (nativní amniocyty) či vzorku choriových klků (nativní CVS) pomocí metody QF-PCR (kvantitativní fluorescenční polymerázová řetězová reakce) se provádí na základě indikace klinického genetika. Vyšetření právě této kombinace chromosomů 13, 18, 21, X a Y se provádí proto, že aneuploidie těchto chromosomů nejčastěji způsobují narození dítěte postiženého vrozenou chromosomovou aberací.

Vyšetření umožňuje detekovat vrozené chromosomové aberace zahrnující následující syndromy: Downův, Edwardsův, Patauův, Klinefelterův, Turnerův, Jacob (supermale), triple X (superfemale) a polyploidie.

Vyšetření metodou QF PCR zahrnuje izolaci DNA z buněk plodu obsažených v plodové vodě (nativní amniocyty) či izolaci DNA ze vzorku nativních choriových klků (CVS) představující placentární tkáň, amplifikaci vybraných polymorfních STR (short tandem repeat) markerů na chromosomech 13, 18, 21, X a Y pomocí fluorescenčně značených primerů a detekci vzniklých amplifikovaných DNA fragmentů

na genetickém analyzátoru. Vyšetření se provádí vždy přednostně a výsledek vyšetření je možné obdržet do 24 hodin po odběru (u statimů).

Pokud je to možné, tak se ve všech případech zpracovává a vyšetřuje také vzorek **stěru z bukální sliznice periferní krve** (případně **periferní krev stěru z bukální sliznice**) matky, aby bylo možno porovnat STR profil (alelický) matky a plodu, případně vyloučit kontaminaci vzorku plodové vody či CVS mateřskými buňkami. **Stěr z bukální sliznice Periferní krev** (případně **periferní krev stěr z bukální sliznice**) se odebírá pacientkám před odběrem vzorku plodové vody.

U potratových materiálů jsou vyšetřovány navíc ještě aneuploidie chromozomů 15, 16 a 22. Pokud je to možné, tak se s potratovým materiálem vyšetřuje také vzorek **stěru z bukální sliznice periferní krve** (případně **periferní krev stěru z bukální sliznice**) matky, aby bylo možno porovnat STR profil (alelický) matky a plodu a určit, že se u dodaného materiálu s jistotou jedná o materiál plodu (jedná se hlavně o případy, kdy je plod ženského pohlaví). **Stěr z bukální sliznice Periferní krev** (případně **periferní krev stěru z bukální sliznice**) se odebírá pacientkám před nástupem na ukončení těhotenství.

➤ Indikace k vyšetření:

- pozitivní screening chromosomových aberací v I. nebo II. trimestru
- abnormální ultrazvukový nález
- kombinace více rizikových faktorů
- časový faktor
- psychologický faktor

Vyšetření mutací v genu pro cystickou fibrózu (CFTR)

Vyšetření 50 nejčastějších mutací genu *CFTR* vyskytujících se v naší středoevropské populaci provádíme pomocí kitu Elucigene CF EU2 (Gen-Probe). Tyto mutace se vyskytují u cca 92% pacientů s cystickou fibrózou v naší středoevropské populaci. Principem metody je alelově specifická multiplex PCR s fluorescenčně značenými primery a fragmentační analýza na genetickém analyzátoru.

Jako alternativní vyšetřovací kit používáme INNOLiPA *CFTR* 19 kit a INNOLiPA *CFTR* 17+Tn kit. Tyto kity jsou vyráběné firmou INNOGENETICS, detekují 36 nejčastějších mutací genu *CFTR* vyskytujících se ve středoevropské populaci a zachytí cca 90% mutací *CFTR* genu detekovaných v české populaci referenční laboratoří.

Jak kit Elucigene CF EU2, tak kity INNOLiPA jsou schopny detekovat alely bez mutace a alely s mutací, takže zachytíme jak nepostižené (asymptomatické) heterozygotní přenašeče, tak postižené homozygoty.

Vyšetření dále odhalí intragenový polymorfismus Tn variant (5T, 7T, 9T) v intronu 8, kdy je identifikována homo- či heterozygotní přítomnost nebo absence 5T alely související s CBAVD (congenital bilateral absence of the vas deferens).

➤ Indikace k vyšetření:

- podezření na onemocnění cystickou fibrózou
- příbuzní pacienta s cystickou fibrózou a detekovanými mutacemi v *CFTR* genu
- partner nosiče mutace před plánovaným těhotenstvím, případně v průběhu těhotenství
- muži s poruchou plodnosti
- prenatální diagnostika v případě partnerů heterozygotů pro mutaci v *CFTR* genu
- prenatální diagnostika u plodů s UZ známkami rizika CF (hyperechogenita kliček středních plodu)

Vyšetření mikroleceí AZF oblasti chromosomu Y

Analýza AZF oblasti (azoospermický faktor) na dlouhém rameni Y chromosomu.

Jsou vyšetřovány oblasti AZFa, AZFb, AZFc a z každé oblasti jsou vyšetřovány nejméně 2 STS lokusy.

Uvedený postup zachytí cca 90% delecí v AZF oblastech.

➤ Indikace k vyšetření:

- porucha plodnosti u mužů s těžkou oligospermii nebo azoospermii

Vyšetření delece v oblasti 15q11-15q13 a uniparentální disomie chromosomu 15

Nejčastější příčinou Praderové-Williho syndromu (PWS) nebo Angelmanova syndromu (AS) je delece v chromosomové oblasti 15q11-15q13 (70-75%). Deleční formy PWS a AS vznikají v 99 % de novo, s rizikem rekurence cca 1% pro další sourozence.

Druhou nejčastější příčinou je uniparentální disomie (UPD) – u PWS 20-25%, u AS 5%. UPD vznikne, pokud pacient zdědí dvě kopie chromosomu nebo části chromosomu od jednoho rodiče a žádnou kopii od druhého rodiče. Maternální a paternální UPD chromosomu 15 (UPD15) reprezentuje nejčastěji pozorovanou UPD. Pacient s maternální UPD15 trpí PWS, zatímco pacient s paternální UPD15 trpí AS.

PWS a AS jsou fenotypově zcela odlišná multisystémová onemocnění vyskytující se s incidencí 1/10-25 000.

Vyšetření je založeno na DNA polymorfismu (STR markery chromosomu 15) a umožňuje odhalit UPD i deleci. Jedná se o nepřímou diagnostiku, kdy je třeba s DNA pacienta (plodu) vyšetřit současně i DNA matky a otce.

➤ **Indikace k vyšetření:**

- podezření na PWS nebo AS
- hypotonický syndrom
- mentální retardace

Vyšetření chromosomových aberací na celogenomové úrovni metodou microarray

Analýza chromosomů pomocí techniky microarray (chromosomal microarray analysis, CMA) představuje moderní diagnostickou metodu, která umožňuje odhalit genomické abnormality týkající se široké škály genetických chorob v postnatální i prenatalní genetické diagnostice. CMA zahrnuje metodu CGH array (komparativní genomová hybridizace) a SNP (single nucleotide polymorphism) array. Obě metody umožňují detekci submikroskopické změny v počtu kopií – varianty v počtu kopií (copy number variations, CNVs), jakými jsou mikrolece či mikroduplikace. CMA umožňuje identifikovat CNVs u pacientů s celkovým opožděným vývojem, mentální retardací, autismem, mnohočetnými vrozenými vývojovými vadami a dysmorfizmem. Dále se uplatňuje i v diagnostice nádorových onemocnění. Navíc tato metoda může odhalit CNVs nejasného klinického významu roztroušené po celém genomu.

Array CGH (komparativní genomová hybridizace na čipu) je molekulárně genetické (molekulárně cytogenetické) vyšetření celého genomu. Primárně slouží k odhalení nebalancovaných aberací (ztrát a získů sekvencí), jejichž umístění v genomu není předem známo. Hlavním principem je kompetice fluorescenčně značené referenční DNA se značenou DNA pacienta o komplementární sekvence rozprostřené na čipu. Intenzitu každého spotu poté zachytí speciální scanner, pomocí něhož můžeme analyzovat poměr obou fluorochromů. Pro efektivní hodnocení výsledku jsou využívány interpretační programy a databáze (interní a externí). Metodou nelze prokázat balancované chromosomové odchylky (balancované translokace či inverze), nízkofrekvenční mozaicismus a bodové mutace. Zjištěné aberace jsou obvykle ověřovány další metodou, např., FISH nebo MLPA.

➤ **Indikace k vyšetření:**

Technika CMA se používá v diagnostice postnatální, prenatalní i preimplantační. Indikační kritéria jsou podobná jako u vyšetření karyotypu a platí tedy, že chromosomové aberace jsou obvykle spojeny s komplexem fenotypových odchylek – mají charakter syndromů.

❖ **Postnatální diagnostika (při normálním karyotypu, event. normálním výsledku molekulárně genetických vyšetření, např. vyloučení syndromu fragilního X)**

- psychomotorická retardace/mentální retardace/faciální stigmatizace
- problémy růstu a vývoje
- vrozené vývojové vady
- zdánlivě balancovaná aberace, upřesnění nalezené aberace (marker chromozom, *de novo* aberace apod.)
- vyšetření obou rodičů v případě čipového nálezu u plodu nebo dítěte k objasnění, zda se jedná o aberaci *de novo* nebo zděděnou nebo pro posouzení patogenity nálezu
- nelze vyšetřit karyotyp (nemožnost kultivace, nedostatek materiálu apod.)

❖ **Prenatální diagnostika (normální karyotyp a zároveň):**

- abnormální ultrazvukový nález
- významně vyšší NT nad 3 mm
- nález chromosomové přestavby a to i zděděné od rodiče (vyloučení *de novo* mikroleceí nebo mikroduplikací v místech zlomů)
- výskyt psychomotorické retardace či mnohočetných vrozených vývojových vad v rodinné anamnéze bez známé etiologie postižení
- nelze vyšetřit karyotyp (nemožnost kultivace, nedostatek materiálu, nedostatečná lhůta pro provedení do ukončeného 24. týdnu těhotenství apod.)

Vyšetření syndromu fragilního X chromosomu a *FMR1*-příbuzných onemocnění

Syndrom fragilního X chromosomu (FRAXA, Martin-Bell syndrom) je X-vázané dědičné onemocnění, které je v naprosté většině případů způsobeno dynamickou plnou mutací – expanzí CGG nad 200 repetit v 5' nepřekládané oblasti genu *FMR1* na chromozomu X (Xq27.3). Plné mutace mají za následek hypermetylaci DNA na CpG ostrůvcích v promotorové oblasti genu a v CGG repetitcích, následně utlumení exprese genu *FMR1* a snížení produkce proteinu FMRP. Syndrom se projevuje mentální retardací (intelektovou nedostatečností) spojenou s dysmorfickými rysy, kterými jsou především vysoké čelo, úzký protažený obličej, výrazná brada, velké odstávající uši a u mužů makroorchidizmus. Často jsou pozorovány poruchy chování zahrnující hyperaktivitu a autismus. Onemocnění se může vlivem inaktivace X chromosomu projevit také u žen. Incidence tohoto onemocnění je uváděna jako cca 1 – 3 : 4000 u mužů a 1 : 8000 u žen.

K vyšetření je používán LabGscan™ FRAXA PCR kit (Experteam) založený na technologii PCR a určený pro amplifikaci a detekci CGG repetit v 5' nepřekládané oblasti *FMR1* genu. Kit umožňuje diagnostikovat syndrom fragilního X chromosomu (FRAXA) a další poruchy spojené s fragilním X, jako je například primární ovariální insuficience spojená s fragilním X (FXPOI) či syndrom fragilního X s tremorem/ataxií (FXTAS), a identifikovat nosiče syndromu fragilního X.

➤ Indikace k vyšetření:

- pacient s mentální retardací (intelektovou nedostatečností), opožděným vývojem, poruchami chování a/nebo s fenotypovými rysy FRAXA
- příbuzní pacienta s FRAXA
- příbuzní pacienta s blíže neurčenou mentální retardací
- příbuzní ženy přenašečky premutace nebo intermediární alely *FMR1* genu
- muži a ženy starší 50 let s progresivní cerebelární ataxií a intenzivním tremorem, u kterých jiné běžné příčiny ataxie byly vyloučeny
- ženy s nejasnou příčinou POI před 40. rokem
- ženy s reprodukčními problémy spojenými se zvýšenou hladinou FSH, zejména pokud mají v rodinné anamnéze výskyt POI, mentální retardace nebo FRAXA
- prenatální diagnostika u plodů žen přenašeček premutace nebo mutace *FMR1* genu
- prekoncepční vyšetření žen s tremorem u rodiče

Vyšetření klinického exomu metodou sekvenování nové generace

K vyšetření klinického exomu (panel 4490 genů) je používán kit SOPHiA Clinical Exome Solution v2 (SOPHiA GENETICS) a platforma Illumina (sekvenátor MiSeq System).

Mutační analýzy genů, prováděné standardními metodami (přímé sekvenování a další) jsou technicky časově i finančně velmi náročné. Sekvenování nové generace (next generation sequencing, NGS) je revoluční technologie, která poskytuje levné, správné a přesné informace o genomické sekvenci. Umožňuje paralelní sekvenování multiplexů různých DNA fragmentů. Kombinace metody multiplex PCR (amplifikace specifických cílových sekvencí) s následným resekvenováním za využití platformy firmy Illumina umožňuje sekvenovat a charakterizovat široké spektrum genů nebo oblastí genů, zodpovědných nebo podílejících se na genetických onemocněních, a to u mnoha pacientů současně. Tento metodický postup umožňuje vysoce výkonné a finančně efektivní sekvenování a přináší ve výrazně kratší době správné a přesné výsledky o velmi vysoké vypovídací hodnotě. Systém Illumina MiSeq kombinuje technologii sequencing by synthesis (sekvenování syntézou, SBS), která umožňuje generování klusterů, sekvenování a analýzu dat na jediném přístroji.

Sekvenační technologií jakou je masivně paralelní sekvenování je možné testování sekvencí desítek až stovek genů současně, což umožňuje testování známých, vysoce rizikových i potencionálně rizikových genů.

Účinnosť od:	Garant:	Uvolnil:	Schválil:	Distribuce:	Verze:	Strana:
9.5.2023	Mgr. Čejnová	VKK	Prim. GENET UL	Intranet	10	16 z 35

- vyšetření je indikováno pouze klinickým genetikem
- diagnostické testování
- indikující lékař má možnost některé geny z panelu vyloučit a tyto nevyšetřovat, anebo naopak vybrat pouze některé geny, které na základě klinického podezření preferuje

V této kapitole jsou uvedeny všechny specifické pokyny týkající se správného odběru a zacházení s primárními vzorky - doporučené odběrové nádoby, minimální odebírané množství, požadavky na transport a případné zvláštní načasování odběru. Tyto pokyny jsou důležité nejenom pro pracovníky laboratoře, ale i pro pracovníky odpovědné za odběry a označení primárních vzorků, za manipulaci se vzorky v době od odběru do transportu, za dodržení správných podmínek transportu a předání vzorků a žádánek do laboratoře.

Každý primární vzorek (nádobka s biologickým materiálem) musí být jednoznačně identifikován a do laboratoře musí být dodán s nalepeným identifikačním štítkem a s vyplněnou žádankou o vyšetření.

Účinnost od:	Garant:	Uvolnil:	Schválil:	Distribuce:	Verze:	Strana:
9.5.2023	Mgr. Čejnová	VKK	Prim. GENET UL	Intranet	10	17 z 35

C.1 Identifikace primárního vzorku

Vzorky biologického materiálu bez řádné identifikace v laboratoři nebudou vyšetřovány. Každý vzorek biologického materiálu musí být označen nalepeným identifikačním štítkem, na kterém jsou uvedeny takové údaje, aby byla zajištěna jednoznačná identifikace a nezaměnitelnost vzorku.

Označení každého vzorku biologického materiálu musí obsahovat minimálně:

1. jméno a příjmení pacienta
2. číslo pojištěnce – (identifikační číslo, rodné číslo pacienta) pokud je to možné, případně jiný kód (např. datum, rok narození apod.)

U samoplátců (např. cizinci) je uveden jiný kód, vždy musí být zajištěna jednoznačná identifikace vzorku a dokumentů.

Za jednoznačné označení průvodky a materiálu odpovídá pracoviště odebírající vzorek. **Vždy musí zajistit nezaměnitelnost materiálu a dokumentace.**

C.2 Žádanka pro genetické laboratorní vyšetření

Do laboratoře je přijímán materiál doprovázený žádankou pro laboratorní genetické vyšetření, která musí obsahovat:

Povinné údaje:

- jednoznačná identifikace pacienta
  - jméno, číslo pojištěnce (rodné číslo nebo datum narození – novorozenci, cizinci). V případě, že není totožnost pacienta známá, jiný způsob identifikace
  - pohlaví, věk (je-li důležité pro výsledky vyšetření) – a nelze identifikovat z rodného čísla, jména
  - kód zdravotní pojišťovny pacienta
- identifikaci žadatele o vyšetření – IČP lékaře, adresa a telefonní kontakt na žadatele, vždy je nutné razítko a podpis lékaře
- diagnóza, důvod indikace
- druh primárního vzorku – vyšetřovaný materiál
- požadovaná vyšetření
- datum a čas odběru primárního vzorku
- datum a čas přijetí vzorku laboratoří
- bydliště (umístění) pacienta ev. kontakt na pacienta

Aktuální verze Formuláře **KZ03_FO0612 UL GENET Žádanka ke genetickému laboratornímu vyšetření** je dostupná na www.kzcr.eu. V případě požadavku na prenatální genetické laboratorní vyšetření slouží jako žádanka také Klinická zpráva pacienta od indikujícího lékaře označovaná jako „Nález“. V této Klinické zprávě se vyskytuje dvakrát termín pohlaví. V hlavičce se do termínu pohlaví uvádí pohlaví vyšetřované pacientky (probandky). V další části Klinické zprávy se do termínu Sdělení pohlaví plodu uvádí ANO nebo NE. Ano znamená, že si probandka přeje znát pohlaví plodu zjištěné z prenatálního genetického laboratorního vyšetření. Ne znamená, že si probandka nepřeje sdělit pohlaví plodu identifikované z prenatálního laboratorního genetického vyšetření.

Za správnost vyplnění žádanky zodpovídá NLZP, popřípadě jiný pracovník pověřený lékařem indikujícím vyšetření. Lékař svým podpisem potvrzuje správnost údajů na žádance. Veškeré údaje musí být vyplněny čitelně.

Údaje psané rukou musí být vždy čitelné a požadavky jednoznačně formulované.

V případě zjištěné neshody informuje laboratoř žadatele a zapíše se záznam o neshodě do **KZ03_FO0478 Záznam neshod pro diagnostický komplement.**

Pokud žádanka chybí, není možno jednoznačně identifikovat biologický materiál, nebo jsou základní údaje nečitelné, je laboratoř oprávněna vyšetření odmítnout.

C.3 Informovaný souhlas

Genetická laboratorní vyšetření jsou prováděna pouze s informovaným souhlasem vyšetřované osoby nebo jejího zákonného zástupce – dokument **KZ03_PS0310 UL GENET Souhlas vyšetřované/ho (zákonného zástupce) s genetickým laboratorním vyšetřením**. Tento dokument je uložen v lékařské dokumentaci pacienta v genetické poradně GENET UL, lékař poradny stvrzuje na Žádance o laboratorní vyšetření svým podpisem, že vyšetřovaná osoba (zákonný zástupce) souhlas udělila

a v jakém rozsahu. V tomto případě není fyzická přítomnost formuláře **KZ03_PS0310 UL GENET Souhlas vyšetřované/ho (zákonného zástupce) s genetickým laboratorním vyšetřením** v dokumentaci laboratoře požadována. Pokud není žadatelem o vyšetření lékař genetické poradny GENET UL, je laboratoři dodáván originál, případně kopie **KZ03_PS0310 UL GENET Souhlas vyšetřované/ho (zákonného zástupce) s genetickým laboratorním vyšetřením** vyplněná dotyčnou osobou a indikujícím lékařem spolu se žádankou o laboratorní vyšetření.

Bez lékařské indikace není možné provést žádné genetické laboratorní vyšetření. Indikující lékař je zodpovědný za správné informování pacienta před genetickým vyšetřením. Zvláštní požadavky pacienta, např. jeho nesouhlas s uložením DNA po molekulárně genetickém vyšetření, zdůrazní indikující lékaře na žadance.

Některé odběry pro genetická laboratorní vyšetření (např. amniocentéza) patří mezi invazivní a lékař indikující výkon i lékař provádějící výkon jsou povinni informovat pacienta o povaze a rizicích výkonu a pořídit písemný informovaný souhlas s invazivním odběrem biologického materiálu. Vyšetřovaná osoba (případně i její zákonný zástupce) je vždy seznámena s účelem, povahou a důsledkem prováděného vyšetření. Svým podpisem stvrzuje, že souhlasí s odběrem a případným uchováváním odebraného biologického materiálu (je vždy uvedeno v informovaném souhlasu s odběrem a uchováním vzorku DNA).

Formuláře pro informovaný souhlas a další dokumenty poskytující informace o odběrech vzorků a pokyny pro pacienty jsou dostupné jako samostatné dokumenty na www.kzcr.eu :

- **KZ03_PS0310 UL GENET Souhlas vyšetřované/ho (zákonného zástupce) s genetickým laboratorním vyšetřením**
Souhlasy s invazivním vyšetřením:
- **KZ03_PS0332 UL Amniocentéza (pro GENET, GYNPO)**
- **KZ03_PS0001 CV GYN Amniocentéza**
- **KZ03_PS0171 MO GYNPO Amniocentéza**
Informace pro pacienty:
- **KZ03_IM0067 UL Informace o odběru plodové vody (pro GENET, GYNPO)**
- **KZ03_IMO0001 CV GYN Informace o odběru plodové vody**

C.4 Požadavky na urgentní vyšetření (STATIM)

Požadavky na vyšetření STATIM (akutní, „přednostní“ vyšetření) se do laboratoře dodávají na stejných žádankách jako pro ostatní běžná vyšetření a jsou navíc označeny slovem STATIM, popřípadě je uveden datum, do kterého je požadován výsledek vyšetření. Žádanka musí obsahovat stejné povinné údaje jako u běžného vyšetření. Vzorek bude přednostně zpracován a odečten.

Veškerá cytogenetická vyšetření plodové vody, choriových klků a pupečnickové krve u pokračujících těhotenství jsou STATIMové povahy, zpracovávají a vyhodnocují se přednostně. Na žadance o vyšetření karyotypu z buněk plodové vody, choriových klků a pupečnickové krve u pokračujících těhotenství se označení STATIM neuvádí, protože přednostní zpracování vzorků je dáno povahou vyšetřovaného materiálu.

C.5 Ústní požadavky na vyšetření

V době, kdy je biologický materiál či primární vzorek uchováván v laboratoři pro požadované vyšetření, je možné přijmout ústní/telefonický požadavek k dodatečnému dovyšetření. Požadavek je přijímán od lékaře nebo sestry, nikoli od pacientů. Žadatel je požádán o dodání nové žádanky k dodatečnému vyšetření – na žadance je uvedeno, že požadavek se vztahuje k již dříve odebranému a dodanému materiálu.

C.6 Informace pro odběr biologického materiálu včetně minimálního množství

V této kapitole jsou uvedeny požadavky a pokyny pro odběr zpracovávaných biologických materiálů - doporučené odběrové nádoby, minimální odebírané množství a požadavky na transport a případné zvláštní načasování odběru.

C.6.1 Používané odběrové nádoby

Materiál musí být dodáván do laboratoře ve sterilních odběrových nádobkách nebo zkumavkách na jedno použití. Doporučujeme užívat níže uvedené odběrové systémy, **minimálně uvedené konzervační látky:**

➤ **Odběrové nádoby na plodovou vodu:**

- sterilní uzavíratelná zkumavka bez aditiv (nejčastěji 30-ti ml)
- Vacutainer bez aditiv

➤ **Odběrové nádoby na choriové klky:**

- sterilní zkumavka Vacutainer (zelené víčko) s protisrážlivým přípravkem natrium Heparin s přídavkem předeřátého PBS na cca 37°C
- popřípadě sterilní uzavíratelná zkumavka s fyziologickým roztokem

➤ **Odběrové nádoby na potratový materiál:**

- sterilní uzavíratelná zkumavka s kultivačním nebo transportním médiem (medium na požádání laboratoř dodá) nebo sterilním fyziologickým roztokem
- pro molekulárně genetické vyšetření lze vzorek dodat ve sterilní zkumavce či jiné zajištěné nádobě ve sterilním fyziologickém roztoku, sterilní vodě nebo na sucho

➤ **Odběrové nádoby pro stěry z bukalní sliznice:**

- sterilní zkumavka s kartáčkem nebo sterilní nylonové výtěrky k PCR vyšetření

➤ **Odběrové nádoby na periferní krev:**○ **na chromosomální vyšetření a vyšetření získaných chromosomových aberací:**

- zkumavky Vacutainer (zelené víčko) s protisrážlivým přípravkem natrium Heparin

○ **na molekulárně genetické vyšetření:**

- zkumavky Vacutainer (fialové víčko) s protisrážlivým přípravkem K3EDTA

➤ **Odběrové nádoby na fetální (pupečnickovou krev):**○ **na chromosomální vyšetření:**

- inj. stříkačka propláchnutá natrium Heparinem – 0,1 ml Heparinu na 1 ml krve
- zkumavky Vacutainer (zelené víčko) s protisrážlivým přípravkem natrium Heparin

○ **na molekulárně genetické vyšetření:**

- zkumavky Vacutainer (fialové víčko) s protisrážlivým přípravkem K3EDTA

Pro všechny odběry je možné použít jiný odběrový systém se stejným protisrážlivým přípravkem.

Při odběru je nutné vždy odběrové nádoby vhodně označit (dle výše uvedených pravidel).

Pozor na záměnu biologického materiálu!

Nestandardní odběr je nutno specifikovat na žádance. Další podrobnosti manipulace s nestandardním vzorkem viz **KZ03_ST1298 UL GENET SOP Manipulace se vzorkem biologického materiálu.**

C.6.2 Příprava pacienta před vyšetřením a informace a návody předávané pacientům

Většina odběrů pro genetická laboratorní vyšetření se provádí ambulantně. Odběry biologického materiálu před plánovaným genetickým laboratorním vyšetřením nevyžadují speciální přípravu pacienta, základní informace jsou uvedeny u konkrétních odběrů.

Žádný z odběrů není potřeba provádět nalačno, jídlo ani pití neovlivňují výsledky vyšetření.

Po odběru plodové vody nebo pupečnickové krve se nedoporučuje fyzická námaha a těhotné ženě se doporučuje krátkodobá pracovní neschopnost.

Genetická laboratorní vyšetření jsou prováděna pouze s informovaným souhlasem vyšetřované osoby nebo jejího zákonného zástupce – podrobnosti viz kapitola C.3 LP. Požadované formuláře jsou jako samostatné dokumenty volně přístupné ke stažení – www.kzcr.eu.

C.6.3 Odběr periferní krve

Odběr materiálu na cytogenetické i molekulárně genetické vyšetření nevyžaduje žádnou speciální přípravu pacienta. Krev se odebírá z periferní žíly nejčastěji v loketní jamce. Paže se volně položí,

dezinfikuje se místo vpichu (např. SOFTASEPT N) – **nesmí se používat dezinfekce s obsahem jodu**, který by mohl být příčinou neúspěšné kultivace. Po stabilizování polohy se provede vpich jehlou s nasazeným nástavcem a po té se na nástavec nasadí příslušná zkumavka, eventuálně lze použít SAFETY LOK – křídlovou jehlu s hadičkou. Místo vpichu se zakryje čtverečkem z buničiny, opatrně se přitlačí a vytáhne se jehla a přelepí se náplastí. Vyzveme pacienta, aby si tisknul místo vpichu (cca 2-5 minut) a po cca 20 minutách si náplast odstraní. Při odběru je nutné vždy odběrové nádoby vhodně označit (dle výše uvedených pravidel). Nestandardní odběr je nutno specifikovat na žádance.

➤ **Specifika odběru:**

- **Odběr pro cytogenetická vyšetření (karyotyp a získané chromosomové aberace):**

Optimální množství je 4 – 5 ml krve, minimálně však **2 ml** (např. u malých dětí). Ihned po odběru je nutné zkumavku promíchat opakovaným opatrným obracením. Pro cytogenetické vyšetření se používá zkumavka se zeleným víčkem (**natrium heparin**).

- **Odběr pro molekulárně genetická vyšetření:**

Optimální množství odebrané krve pro molekulárně genetická vyšetření je 4 – 5 ml, minimálně však 400 µl. Ihned po odběru je nutno zkumavku promíchat opakovaným opatrným obracením. Pro molekulárně genetická vyšetření se používá zkumavka s fialovým víčkem (**K3EDTA**), event. zkumavka s citrátem sodným.

➤ **Uchování vzorků a transport:**

Zkumavky s periferní krví je možno ponechat maximálně po dobu 4 hodin při obyčejné teplotě, při delší prodlevě do doby příjmu v laboratoři je nutno je uchovávat v ledničce při 2 až 8°C, chránit je před zmrazením nebo přehřátím, aby se zachovaly živé buňky. Při transportu je vhodné užívat transportní nádobu – „termotaška“ nebo „termoska“. Transport vzorků periferní krve do genetické laboratoře je nutno zajistit co nejdříve, **nejpozději do 48 hodin**.

➤ **Hlavní chyby při odběrech krve:**

- **Chyby vedoucí k hemolýze vzorku:**

Hemolýza vadí při izolaci DNA a následné PCR i při kultivaci

Hemolýzu způsobuje:

- použití vlhké odběrové soustavy
- znečištění jehly nebo pokožky stopami ještě tekutého dezinfekčního prostředku
- použití příliš úzké jehly, kterou se pak krev násilně nasává
- prudké třepání krve ve zkumavce (k tomu dochází i při nešetrném transportu krve ihned po odběru)
- použití nesprávné koncentrace protisrážlivého činidla

- **Chyby vedoucí ke koagulaci vzorku:**

Koagulace způsobuje znehodnocení vzorku biologického materiálu při veškerých vyšetřeních prováděných v genetické laboratoři.

Koagulaci způsobuje:

- použití nevhodné odběrové zkumavky bez protisrážlivého činidla
- protrahovaný odběr
- nesprávné promíchání s protisrážlivým činidlem v odběrové zkumavce

- **Chyby při odběru, skladování a transportu:**

- nevhodné zkumavky
- nesprávné protisrážlivé činidlo
- nesprávné promíchání obsahu zkumavky po odběru
- nedostatečné označení zkumavky s odebraným biologickým materiálem
- zkumavky po odběru jsou potřísněny krví
- krev byla vystavena teplu nebo mrazu
- krev byla vystavena přímému slunečnímu světlu

C.6.4 Odběr plodové vody – amniocentéza

Odběr plodové vody provádí vždy lékař-gynekolog ve zdravotnickém zařízení. Odběr plodové vody je prováděn v indikovaných případech u těhotných žen od ukončeného 15. týdne gravidity. Po ultrazvukovém vyšetření se těhotné pacientce provede odběr plodové vody pod kontrolou ultrazvuku za sterilních podmínek. Vlastní odběr plodové vody provádí lékař- gynekolog punkcí amniální dutiny přes stěnu břišní při kontrole ultrazvukem, aby nedošlo k poranění plodu. Těhotná leží na lůžku, břišní stěnu dezinfikujeme a poté ultrazvukovou sondou hledáme vhodné místo pro vpich jehlou, na kterou se nasadí sterilní vakuová zkumavka nebo sterilní injekční stříkačka. Poloha hrotu jehly při vpichu je neustále kontrolována ultrazvukem.

➤ Specifika odběru:

Při standardním odběru je odsáto do tří zkumavek celkem cca 20 – 25 ml plodové vody. Odsáté množství se do několika málo hodin opět doplní. Bolestivost výkonu je srovnatelná s běžnou injekcí nebo odběrem krve. Po výkonu, pokud se těhotná cítí dobře, může s doprovodem odejít domů. Minimální množství plodové vody pro cytogenetické vyšetření je **10 ml**. Pro molekulárně genetické vyšetření je minimální množství **1 ml**, optimální je 2 – 5 ml. Odběr plodové vody prováděný v prostorách Fetomaternálního centra Gynekologicko-porodnické kliniky MN UL, probíhá za asistence laborantky GENET UL a odebrané vzorky plodové vody jsou transportovány do laboratoře GENET v transportní nádobě – termotaška nebo „termoska“. Za správné provedení odběru vzorku a zajištění transportu vzorku z pracovišť mimo UL (vhodný způsob balení a označení) vždy zodpovídá lékař provádějící odběr. Je doporučen odběr do 3 sterilních zkumavek bez konzervační látky. Je nutné zajistit transport do laboratoře co nejdříve, **nejpozději však do 24 hodin po odběru**.

➤ Uchování vzorků a transport:

Vzhledem k tomu, že se většinou odběr vzorků plodové vody provádí v areálu UL a vzorky plodové vody se zpracovávají přednostně, je možno je uchovávat před nasazením do kultivace po dobu nezbytně nutnou při obvyklé teplotě. Pokud od odběru do nasazení uplyne doba delší než 8 hodin, uchovává se vzorek při teplotě 2 až 8°C. V případě, že je plodová voda odebrána na jiném pracovišti, je vhodné při transportu do laboratoře používat transportní nádobu – termotašku nebo „termosku“.

➤ Hlavní chyby při odběru plodové vody:

- odebráno malé množství plodové vody
- odběr proveden před ukončeným 15. týdnem těhotenství, hrozí riziko poškození plodu
- odebraná plodová voda je sangvinolentní (kontaminovaná krví matky)

C.6.5 Odběr choriových klků

Odběr choriových klků provádí vždy lékař-gynekolog ve zdravotnickém zařízení. Pro odběr CVS je nejvhodnější 12. až 13. týden těhotenství. Po ultrazvukovém vyšetření se těhotné pacientce provede odběr choriových klků pod kontrolou ultrazvuku za sterilních podmínek. Vlastní odběr choriových klků provádí lékař- gynekolog. Vpichem v oblasti podbřišku se do placentární tkáně zavede jehla, přes stěnu břišní při kontrole ultrazvukem, aby nedošlo k poranění plodu. Těhotná leží na lůžku, břišní stěnu dezinfikujeme a poté ultrazvukovou sondou hledáme vhodné místo pro vpich jehlou, na kterou se nasadí sterilní vakuová zkumavka nebo sterilní injekční stříkačka. Poloha hrotu jehly při vpichu je neustále kontrolována ultrazvukem.

➤ Specifika odběru:

Při standardním odběru je odebráno asi 5 – 40 mg choriových klků. Bolestivost výkonu je srovnatelná s běžnou injekcí nebo odběrem krve. Po výkonu, pokud se těhotná cítí dobře, může s doprovodem odejít domů. Minimální odebrané množství potřebné pro vyšetření choriových klků je 5 mg. Pokud je získáno odběrem jen minimální množství, provádí se pouze vyšetření nejčastějších aneuploidíí chromosomů 13, 18, 21, X a Y, popřípadě vyšetření chromosomových aberací metodou microarray. Výjimečně je zapotřebí opakování odběru, pokud se získá málo materiálu. Choriové klky je pak potřeba v Laboratoři GENET UL pečlivě oddělit od mateřské decidui a mateřské krve. Ze zcela očištěných CVS je oddělen dílčí vzorek pro molekulárně genetická vyšetření, do sterilní mikrozkušavky s 0,5 ml PBS. Odběr choriových klků prováděný v prostorách Fetomaternálního centra Gynekologicko-porodnické kliniky MN UL, probíhá za asistence laborantky GENET UL a odebrané vzorky choriových klků jsou transportovány do laboratoře GENET v transportní nádobě – termotaška nebo „termoska“. Za správné provedení odběru vzorku a zajištění transportu vzorku z pracovišť mimo UL (vhodný způsob balení a označení) vždy zodpovídá lékař provádějící odběr. Je doporučen odběr do sterilní zkumavky Vacutainer (zelené víčko) s protisrážlivým přípravkem natrium Heparin s přísadkou předešlého PBS na cca 37°C, popřípadě do sterilní uzavíratelné zkumavky

s fyziologickým roztokem. Je nutné zajistit transport do laboratoře co nejdříve, **nejpozději však do 24 hodin po odběru**.

➤ **Uchování vzorků a transport:**

Vzhledem k tomu, že se většinou odběr vzorků choriových klků provádí v areálu UL a vzorky choriových klků se zpracovávají přednostně, je možno je uchovávat před nasazením do kultivace po dobu nezbytně nutnou při obyčejné teplotě. Pokud od odběru do nasazení uplyne doba delší než 8 hodin, uchovává se vzorek při teplotě 2 až 8°C. V případě, že jsou choriové klky odebrány na jiném pracovišti, je vhodné při transportu do laboratoře používat transportní nádobu – termotašku nebo „termosku“.

➤ **Hlavní chyby při odběru choriových klků**

- odebráno malé množství choriových klků
- odebrán vzorek z jediného izolovaného místa (riziko, že nebude u plodu zachycen případný mozaicismus)
- nadměrná kontaminace vzorku mateřskou tkání

C.6.6 Odběr stěru z bukální sliznice

Odběr provádí sestra, která pacientovi oře sliznice ústní dutiny sterilním kartáčkem nebo výtěrkou (např. COPAN). Stěr vloží do označené sterilní zkumavky. Dbá na to, aby se kartáček nekontaminoval jiným biologickým materiálem, zejména jiné osoby. Doporučujeme, aby si pacient před odběrem vypláchl ústa čistou vodou. Odběr stěru z bukální sliznice je prováděn pacientkám před odběrem plodové vody, případně v souvislosti s odběrem potratového materiálu, aby bylo možno porovnat STR profil (alelický) matky a plodu, případně vyloučit kontaminaci vzorku plodové vody mateřskými buňkami (např. u pozdního záchytu gravidity, u dvojčetné gravidity).

➤ **Specifika odběru:**

Nezpracovaný vzorek je možno uchovávat po dobu kratší než 8 hodin při obyčejné teplotě.

➤ **Uchování vzorků a transport:**

Pokud uplyne od odběru stěru bukální sliznice doba delší než 8 hodin, pak uchováváme vzorek při 2 až 8°C maximálně 2 měsíce poté je nutno skladovat při -18 až -32°C.

➤ **Hlavní chyby při stěrech z bukální sliznice:**

- v případě výrazné bakteriální kontaminace se může snížit kvalita a trvanlivost vzorku
- kontaminace bukální sliznice potravou (je vhodné vypláchnout ústa před odběrem vodou)
- stěr je nutno provádět přiměřeným tlakem, aby bylo odebráno dostatečné množství buněk

C.6.7 Odběr potratového materiálu

Odběr potratového materiálu provádí vždy lékař-gynekolog ve zdravotnickém zařízení. Odebraný materiál (**0,5 x 0,5 cm minimálně**) se sterilně vloží do sterilní označené zkumavky či nádoby s médiem nebo fyziologickým roztokem, pečlivě se uzavře a s řádně vyplněnou žádankou se odešle do laboratoře co nejdříve po odběru. Není-li možné doručit vzorek do laboratoře v krátké době, např. víkendy a svátky, je nutné vzorek potratového materiálu uložit do ledničky při 2 až 8°C a dodat do laboratoře hned, jak je to možné. Čím delší doba uplyne mezi odběrem a přijetím do laboratoře, tím je nižší pravděpodobnost získání výsledku. V případě odběru potratového materiálu mimo pracovní dny doporučujeme pokusit se kontaktovat laboratoř na tel. číslech 477112459, 477112476, **477112479** (v některých mimopracovních dnech je v laboratoři provoz zajištěn) a individuálně se domluvit na doručení vzorku do laboratoře.

➤ **Specifika odběru:**

Odebraný vzorek je nutné co nejdříve po odběru dopravit do laboratoře (nejdéle do 24 hodin po odběru).

➤ **Uchování vzorků a transport:**

Tkáň je možno uchovávat před nasazením do kultivace po dobu maximálně 3 hodin při obyčejné teplotě a transport je možno provést při obyčejné teplotě. Pokud od odběru do nasazení kultivace uplyne doba delší než 3 hodiny, uchovává se vzorek při teplotě 2 až 8°C a transportuje se ve vhodné transportní nádobě – „termotaška“ nebo „termoska“.

➤ **Hlavní chyby při odběrech potracené tkáně:**

- odběr nebyl proveden sterilně nebo do sterilní nádoby

C.6.8 Odběr fetální (pupečnickové) krve – kordocentéza

Odběr provádí pouze kvalifikovaný lékař – gynekolog s náležitou erudiicí na specializovaném pracovišti při hospitalizaci. Odběr provádí pod ultrazvukovou kontrolou. Vzorek odebírá do sterilní odběrové stříkačky s příslušným protisrážlivým prostředkem (heparin sodný pro cytogenetické vyšetření, K3EDTA pro izolaci DNA) nebo do sterilního odběrového systému (např. Vacutainer) s uvedenými protisrážlivými prostředky.

➤ **Specifika odběru:**• **Odběr pro cytogenetická vyšetření (karyotyp):**

Optimální množství je 2 ml krve, minimálně však 0,5 ml. Ihned po odběru je nutné stříkačku (zkumavku) promíchat opakovaným opatrným obracením.

• **Odběr pro molekulárně genetická vyšetření:**

Optimální množství odebrané krve pro molekulárně genetická vyšetření je 1 ml, minimálně však 300 µl. Ihned po odběru je nutno stříkačku (zkumavku) promíchat opakovaným opatrným obracením.

➤ **Uchování vzorků a transport:**

Stříkačku (zkumavku) s pupečnickovou krví je nutno neprodleně dopravit do laboratoře, nejpozději do 4 hodin od odběru – v tomto případě po odběru uchovávat v ledničce při 2 až 8°C, chránit před zmraznutím nebo přehřátím, aby se zachovaly živé buňky. Při transportu je vhodné užívat transportní nádobu – „termotaška“ nebo „termoska“.

➤ **Hlavní chyby při odběru pupečnickové (fetální) krve:**

- nedodržené minimální množství
- nedodaná pupečnicková krev ale plodová voda nebo krev matky
- odběr nebyl proveden do vhodného protisrážlivého prostředku – vzorek je sražený

C.7 Základní informace k bezpečnosti při práci se vzorky

Obecné zásady bezpečnosti práce s biologickým materiálem jsou obsaženy ve **Vyhláše Ministerstva zdravotnictví č. 306/2012 Sb.**, kterou se upravují podmínky předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení. Na základě této směrnice byly stanoveny tyto zásady pro bezpečnost práce s biologickým materiálem:

- každý vzorek krve je nutné považovat za potencionálně infekční
- žádanky ani vnější strana zkumavky nesmí být kontaminovány biologickým materiálem – toto je důvodem k odmítnutí vzorku
- vzorky jsou přepravovány v uzavřených zkumavkách

Laboratoř a všechny spolupracující subjekty jsou povinny tyto pokyny aplikovat v plném rozsahu.

C.8 Transport a manipulace s biologickým materiálem (se vzorky)

Informace k dopravě:

- Za zajištění transportu a zajištění bezpečnosti přepravce (vhodný způsob balení a označení) vždy odpovídá pracoviště odebírající vzorek - lékař či sestra provádějící odběr vzorku.
- Doprava materiálu má být šetrná, rychlá a musí být dodržovány specifické podmínky – uvedené v rámci kapitoly **C.6, zejména dodržen čas a podmínky transportu.**
- S biologickým materiálem se nesmí během přepravy prudce manipulovat, aby nedošlo k mechanickému poškození a je důležité jej chránit před extrémní teplotou a světlem (je nutné

zabránit zmrznutí nebo přehřátí, aby se uchovala schopnost kultivace buněk a růstu *in vitro*).
Doporučujeme přepravovat biologický materiál ve vhodné transportní nádobě – „termotaška“ nebo termoska“.

- Žádanky musí být umístěny v samostatném obalu, např. v igelitovém sáčku tak, aby nemohlo při náhodném vylití biologického materiálu dojít k jejich poškození při transportu
- V případě, že nelze přepravit materiál ihned po odebrání, musí být dodrženy specifické podmínky uvedené v kapitole C.6 LP.

Upozornění:

Pokud je materiál během transportu vylitý nebo rozbitý, laboratoř to telefonicky oznámí odesílajícímu pracovišti a požádá je o nový odběr.

D Preanalytické procesy v laboratoři

D.1 Příjem vzorků v laboratoři

Při příjmu vzorku do laboratoře laborantka ihned zkontroluje, zda je odběrová zkumavka (nádobka apod.) čitelně a vhodně označena a zda připojená žádanka obsahuje veškeré potřebné údaje k provedení požadovaného vyšetření. Po provedené kontrole je vzorek uložen do lednice, podle požadovaného vyšetření a žádanka předána laborantce nebo VŠ příslušného úseku. Před zpracováním vzorku je žádanka označena pořadovým číslem vyšetření, podle knihy příslušné metody.

Do knihy zapíše laborantka či VŠ potřebné údaje:

Jméno a příjmení

číslo pojištění – (identifikační číslo, rodné číslo pacienta) pokud je to možné, případně jiný kód (např. datum, rok narození apod.)

Kód zdravotní pojišťovny nebo poznámku SAMOPLÁTCE

Kód diagnózy

Indikaci slovně – nepovinný údaj

Datum přijetí vzorku

Datum, kdy byl vzorek laboratorně zpracován (např.: datum nasazení kultivace, datum izolace DNA, datum provedení příslušné metody...)

Vždy je zajištěna dohledatelnost veškerých informací souvisejících s příjmem vzorku. Číslo se přiřazuje nezaměnitelně jednotlivému biologickému materiálu dle interních pravidel laboratoře.

Označení požadavku:

- na žádance, kde jsou předdefinovány požadavky, označení křížkem do patřičného okénka
- na žádance, kde nejsou požadavky definovány, je nutno je vypsát ručně, psacím strojem nebo vytisknout na tiskárně
- pokud je vhodné uvést i některé další údaje, tak je doplnit (např. délka gravidity, poslední menstruace apod.)

Vždy musí být požadavek na vyšetření jednoznačný a údaje psané rukou čitelné. Příjem biologického materiálu probíhá po celou pracovní dobu laboratoře, event. po telefonické domluvě i mimo tuto dobu (domluva na telefonních číslech 477112459, 477112476, 477112479). V případě nejasností nebo neúplného vyplnění požadovaných povinných údajů se ihned po zjištění nedostatku postupuje podle kapitoly D.2 LP.

Další evidence pacientů a vzorků se provádí na jednotlivých úsecích (úsek cytogenetiky, úsek molekulární cytogenetiky, molekulární genetiky) podle zavedených pravidel popsanych v SOP pro jednotlivá vyšetření, v **KZ03_SM00189 UL GENET Příjem biologického materiálu** a **KZ03_ST1298 UL GENET SOP Manipulace se vzorkem biologického materiálu**.

D.2 Důvody pro odmítnutí vzorku pro zpracování

Odmítnout lze:

- žádanku s biologickým materiálem, na které chybí nebo jsou nečitelné základní identifikační údaje (povinné dle kapitoly C.2 LP)

- žádanku nebo odběrovou nádobu znečištěnou biologickým materiálem
- nádobu s biologickým materiálem, kde není způsob identifikace materiálu z hlediska nezaměnitelnosti dostatečný, za dostatečnou identifikaci materiálu se považuje splnění uvedených pokynů o nezbytné identifikaci biologického materiálu
- nádobu s biologickým materiálem, kde zjevně došlo k porušení doporučení „fáze před vyšetřením“ (výsledky vyšetření by byly negativně ovlivněny kvalitou materiálu)
- biologický materiál bez žádanky (bez uvedení požadavků oprávněné osoby)
- krev nabranou do zkumavky s nevhodným aditivem pro požadované vyšetření
- potratový materiál odebraný do nevhodné nádoby

V případě, že je přesto materiál přijat, např. proto, že se jedná o nenahraditelný vzorek, jsou zjištěné neshody zapsány do **FO KZ03_F00478 Záznam neshod pro diagnostický komplement** a k pacientovi do knihy příslušné metody. Řešení neshod viz kapitola D3 LP.

D.3 Způsob řešení neshod na příjmu materiálu

Neúplnost údajů na žádance - ihned se komunikuje se žadatelem o vyšetření a zajistí se veškeré informace pro možnost zpracování materiálu a uvolnění výsledků.

Pokud je dodán materiál bez žádanky, nebo není jednoznačně identifikovaný a jedná se o nenahraditelný vzorek (například potratový materiál) laboratoř začne tento materiál vždy zpracovávat, ale výsledky nebudou uvolněny, dokud indikující lékař nebo osoba odebírající materiál nepřevzme odpovědnost za doplnění správných identifikačních údajů. Laborantka GENET doplní informace k pacientovi do knihy příslušné metody s uvedením jména pracovníka, který poskytl doplňující informace a podepíše se.

V případě chybějící dokumentace je žadatel požádán o zaslání příslušné žádanky.

V případě, že vzorek nesplňuje všechna kritéria správně odebraného vzorku, ale není zcela znehodnocen, laboratoř se pokusí vzorek zpracovat (např. nedostatečné množství, částečně sražená krev apod.). Neshoda je zapsána do **FO KZ03_F00478 Záznam neshod pro diagnostický komplement** a k pacientovi do knihy příslušné metody.

V případě zcela nevhodného vzorku, je tento vrácen odesílajícímu oddělení po sanitáři, který vzorek přinesl a odesílající oddělení je informováno, že poslalo vzorek nevhodný pro vyšetření v genetické laboratoři.

D.4 Manipulace se vzorky a skladování materiálu před vyšetřením

Materiál zpracovávaný na úseku molekulární genetiky je před vyšetřením skladován v lednici při teplotě 2 až 8°C.

Periferní krev pro cytogenetické vyšetření je skladována rovněž v lednici při teplotě 2 až 8°C

Vzorky plodových vod, choriových klků a potratového materiálu jsou zpracovány bezprostředně po příjmu do laboratoře, je-li to možné, nebo jsou skladovány v lednici při teplotě 2 až 8°C.

Konkrétní postupy jsou uvedeny v SOP pro jednotlivá vyšetření a v **KZ03_ST1298 UL GENET SOP Manipulace se vzorkem biologického materiálu**.

E Fáze po vyšetření

E.1 Bezpečné odstraňování materiálů použitých při odběru

Materiál použitý při odběru primárních vzorků je považován za potencionálně infekční (vatové tampony nebo buničité čtverce, rukavice, jehly), ukládá se do nepropustného obalu a je likvidován dle platné legislativy. V rámci pracoviště je postup specifikován v interní dokumentaci. Použité jehly se odhazují do plastových uzavíratelných kontejnerů k tomu určených a jsou rovněž likvidovány výše zmíněným způsobem.

Likvidace pomůcek použitých při odběru, úklid a případná dekontaminace místa potřísněného biologickým materiálem probíhá v souladu s §10 vyhlášky 306/2012 Sb. MZD.

E.2 Manipulace a skladování materiálu

Neprodleně po odběru zajistí odebírající pracovník transport materiálu do laboratoře ke zpracování tak, aby nedošlo k jeho znehodnocení fyzikálními vlivy a k ohrožení fyzických osob. V průběhu zpracování je materiál uchováván dle podmínek uvedených v SOP pro jednotlivá vyšetření

a v **KZ03_ST1298 UL GENET SOP Manipulace se vzorkem biologického materiálu**. S materiálem se manipuluje tak, aby nedošlo k jeho znehodnocení a s ohledem na bezpečnost práce a ochranu zdraví pracovníků.

E.2.1 Skladování materiálu v průběhu vlastního vyšetření

V průběhu vyšetření až do doby vydání výsledků se část biologického materiálu skladuje v lednici při teplotě 2 až 8°C.

Materiál zpracováváný na úseku molekulární genetiky je v průběhu vyšetření skladován v lednici při teplotě 2 až 8°C.

Periferní krev pro cytogenetické vyšetření je skladována rovněž v lednici při teplotě 2 až 8°C.

Vzorky plodových vod, choriových klků a potratový materiál jsou v průběhu vyšetření skladovány v lednici při teplotě 2 až 8°C.

Konkrétní postupy jsou uvedeny v SOP pro jednotlivá vyšetření a v **KZ03_ST1298 UL GENET SOP Manipulace se vzorkem biologického materiálu**.

E.2.2 Skladování materiálu po vyšetření

Materiál může být použit pro opakovanou kultivaci nebo dodatečná vyšetření.

Primární vzorky

- **Periferní krev pro cytogenetické vyšetření** – po dobu, kdy je možné ji použít pro další nebo opakované vyšetření (cca 7 dnů)
- **Pupečníková krev pro cytogenetické vyšetření** – po dobu, kdy je možné ji použít pro další nebo opakované vyšetření (cca 7 dnů)
- **Periferní krev (pupečníková krev) pro molekulárně genetické vyšetření** – po dobu zpracování, až do doby vydání výsledku nebo do vyizolování DNA v odpovídajícím množství a kvalitě pro odeslání k vyšetření do spolupracující laboratoře (max. 2 měsíce)
- **Stěr bukalní sliznice pro molekulárně genetické vyšetření** 2 měsíce v lednici při 2 až 8°C, po té je zamražen při -18 až -32°C a uchováván max. 2 roky
- **Plodová voda** – po dobu zpracování, až do doby vydání výsledku (cca 30 dnů)
- **Choriové klky** – po dobu zpracování, až do doby vydání výsledku (cca 30 dnů)
- **Potratový materiál a ostatní tkáně** – 24 hodin, ale hned při nasazení je odebrána část nativního vzorku a zamražena ve fyziologickém roztoku pro případná molekulárně genetická vyšetření, v mrazničce je materiál uchováván min. 2 roky

Po vydání výsledků jsou primární vzorky likvidovány jako nebezpečný odpad a pro další možná dovyšetření je uchováván zpracovaný vzorek po níže definované době.

Sekundární vzorky

- **Izolovaná DNA** je uchovávána v mrazničce při -20°C (-18°C až -32°C) po předchozím souhlasu pacienta po neomezenou dobu
- **Suspenze**
  - **suspenze kultivovaných lymfocytů:**
    - **z pupečníkové krve** – se uchovává v mrazničce nejméně 3 měsíce po odevzdání výsledku
    - **z periferní krve pacientů do 10 let věku** – se uchovává v mrazničce po dobu minimálně 1 roku
    - **z periferní krve pacientů starších 10 let** – se uchovává v mrazničce nejméně 3 měsíce
  - **suspenze kultivovaných amniocytů** – se uchovává v mrazničce po dobu minimálně 3 roky
  - **suspenze kultivované tkáně** – se uchovává v mrazničce nejméně 3 měsíce po odevzdání výsledku

- **suspenze kultivovaných choriových klků** - se uchovává v mrazničce po dobu minimálně 3 roky
- **Fluorescenčně značený PCR amplifikát** – je uchováván na tmavém místě v lednici do vydání výsledků
- **Fluorescenčně značená genomická DNA (gDNA)** – je uchovávána v lednici do vydání výsledku

Trvalé preparáty

- **Krev periferní, pupečnicková** – nakapaná skla jsou po nabarvení a vyhodnocení uchovávána 10 roků.
- **Plodová voda** – nakapaná skla jsou po nabarvení a vyhodnocení uchovávána nejméně 5 roků
- **Tkáně (včetně choriových klků)** – nakapaná skla jsou po nabarvení a vyhodnocení uchovávána nejméně 5 roků

FISH preparáty

V případě potřeby dlouhodobého skladování jsou umístěny v mrazáku max. 1 měsíc.

Podrobné informace pro archivaci biologického materiálu jsou uvedeny v **KZ03_ST1298 UL GENET SOP Manipulace se vzorkem biologického materiálu**.

E.2.3 Dodatečná vyšetření a časový interval pro jejich požadování

Dodatečná vyšetření jsou limitována vlastnostmi, množstvím a uchováním zpracovávaného biologického materiálu. Dodatečné vyšetření je možné v závislosti na časovém intervalu mezi odběrem primárního vzorku a dodatečným požadavkem.

V případě dodatečného molekulárně genetického vyšetření z periferní (pupečnickové) krve, plodové vody, choriových klků, buňkálního stěru, tkáně, potratového materiálu, kdy pacient podepsal souhlas s uložením DNA, lze vzorek dovyšetřit bez časového omezení, pokud je k dispozici dostatečné množství DNA.

Dodatečné cytogenetické nebo molekulárně cytogenetické vyšetření je možné z opakované kultivace nebo z uložené suspenze lymfocytů periferní krve v závislosti na časovém odstupu a typu požadovaného dodatečného vyšetření; v případě delšího časového odstupu je nutné provést nový odběr.

Dodatečné molekulárně cytogenetické vyšetření kultivovaných amniocytů je možné z uložené suspenze amniocytů v závislosti na časovém odstupu od odběru nebo z nakapaných nenabarvených skel.

Dodatečné molekulárně cytogenetické vyšetření kultivovaných choriových klků je možné z uložené suspenze choriových klků v závislosti na časovém odstupu od odběru nebo z nakapaných nenabarvených skel.

V případě, že pro konečné vydání výsledků je nutné dodatečné vyšetření nebo případný nový odběr biologického materiálu, požaduje laboratoř novou žádanku s indikací dodatečného genetického laboratorního vyšetření.

E.2.4 Opakování vyšetření stejného primárního vzorku

Je-li potřeba opakovat vyšetření z důvodu podezření na nesprávně vydané výsledky, takové vyšetření provede laboratoř na vlastní náklady. V případě, že již primární vzorek není k dispozici, komunikuje s žadatelem vždy vedoucí laboratoře. O potřebě zopakovat vyšetření okamžitě informuje žadatele, tj. indikujícího lékaře.

F Vydávání výsledků a komunikace s laboratoří

F.1 Forma vydávaných výsledků

Kontrola výsledků

Každý výsledek genetického vyšetření je kontrolován a výsledkový list po vytištění je podepsán odpovědnou osobou (vedoucím úseku nebo jeho zástupcem).

Veškeré operace prováděné během vyšetření jsou dohledatelné.

Účinnost od:	Garant:	Uvolnil:	Schválil:	Distribuce:	Verze:	Strana:
9.5.2023	Mgr. Čejnová	VKK	Prim. GENET UL	Intranet	10	28 z 35

Vydávání výsledků

Genetická laboratoř vydává výsledky vyšetření vždy **v písemné formě**.

Zprávy jsou generovány buď v programu LUCIA (Výsledek cytogenetického vyšetření plodové vody, Cytogenetická zpráva, Cytogenetická zpráva FISH vyšetření), nebo v programu Word (Zpráva o molekulárně genetickém vyšetření), vytištěny v potřebném počtu kopií, zařazeny do laboratorní dokumentace pacienta a odeslány indikujícímu lékaři.

Pacientům interpretuje výsledky vždy lékař s odpovídající odborností. Při interpretaci výsledků je důležité brát v úvahu doporučení odborných společností a platnou legislativu.

F.1.1 Telefonické sdělování výsledků

Komunikace telefonem je užívána jen v případě nebezpečí z prodlení, řešení nějakého vzniklého problému, k zajištění potřebných chybějících informací apod.

Výjimku tvoří pouze výsledky tzv. urychleného vyšetření aneuploidií chromosomů 13, 18, 21, X a Y z plodové vody. Výsledky se sdělují telefonicky pouze v těch případech, kdy **nebyly diagnostikovány žádné aneuploidie**. Pracovník odpovědný za metodu sdělí výsledek bezprostředně po ukončení vyšetření a napsání Zprávy o vyšetření lékaři indikujícímu vyšetření, tzn. lékaři genetické poradny GENET UL. Ten v případě, že nebyly diagnostikovány žádné aneuploidie, pověří odpovědnou osobu, aby telefonicky informovala pacientku o výsledku vyšetření. Pověřená odpovědná osoba si ověřuje kontrolními dotazy jméno, příjmení a rodné číslo pacientky, přidělené heslo a poté informuje pacientku pouze o tom, že urychlené vyšetření aneuploidií chromosomů 13, 18, 21, X a Y metodou QF-PCR u jejího plodu neprokázalo aneuploidie vyšetřovaných chromosomů. Veškeré další informace podává pacientce lékař.

F.1.2 Komunikace s lékaři indikujícími vyšetření

Zprávy o cytogenetickém vyšetření karyotypu, zprávy o FISH vyšetření a zprávy o molekulárně genetickém vyšetření jsou předány klinickému genetikovi indikujícímu vyšetření, případně jinému lékaři, který laboratorní vyšetření indikoval. S pacienty komunikuje pouze lékař a informuje je o výsledku vyšetření. Výjimku tvoří telefonické sdělování výsledků tzv. urychleného vyšetření aneuploidií chromosomů 13, 18, 21, X a Y metodou QF-PCR. V tomto případě, pokud nebyly diagnostikovány žádné aneuploidie, může výsledek vyšetření sdělit matce i sestra genetické poradny, která je pověřena indikujícím lékařem.

F.2 Výsledkový list

Výsledkový list v podobě papírové obsahuje:

- identifikaci pacienta (jméno a číslo pojištěnce), kód zdravotní pojišťovny, číslo vzorku (kód), diagnózu
- identifikaci laboratoře, která vyšetření provedla
- identifikaci vyšetření
- identifikaci požadujícího subjektu
- datum a čas odběru vzorku, pokud jsou dostupné a jsou podstatné pro péči o pacienta
- datum a čas přijetí vzorku do laboratoře
- datum tisku zprávy
- druh primárního vzorku
- podpis osoby, která výsledkový list kontroluje a razítko laboratoře
- výsledek vyšetření a jednotky, jsou-li relevantní
- autora výsledku (osoba zodpovědná za výsledek), jméno osoby, která výsledek uvolnila, příp. interpretaci výsledku a jiné poznámky (např. kvalita primárního vzorku, která mohla nežádoucím způsobem ovlivnit výsledek).

Výsledkové listy určené pro Genetickou poradnu GENET UL jsou předávány lékaři genetické poradny vysokoškolským odpovědným za provedení metody při pravidelných poradách nad laboratorními výsledky v genetické poradně. Výsledkové listy určené pro jiné indikující lékaře jsou jim zasílány doporučenou poštou.

F.3 Vydávání výsledků přímo pacientům

Výsledkový list s vlastními výsledky nemůže laboratoř předávat přímo pacientovi. Výjimečné situace řeší vedoucí laboratoře nebo jeho zástupce.

F.4 Změny výsledků a nálezů

Ke změně výsledků by nemělo docházet. Pokud by k ní došlo, je zaznamenán datum a jméno osoby, která změnu dodatečně provedla. V případě, že laboratoř zjistí chybně vydaný nález, komunikuje s žadatelem vždy vedoucí laboratoře. Žadateli o vyšetření (indikujícímu lékaři) je dodán nový výsledkový list se správnými výsledky.

F.4.1 Oprava identifikace pacienta

Opravou identifikace pacienta se rozumí oprava rodného čísla a změna nebo významná oprava příjmení a jména pacienta, příp. způsobu pojištění.

Administrativní chyba v důsledku chybného přepisu ze žádanky nebo administrativní chyby na žádance: je vytištěn nový výsledek, na výsledkové zprávě je označen jako OPRAVENÝ s uvedením o jakou opravu se jedná a s podpisem odpovědné osoby a je-li to možné, je stažen nesprávný výsledek a skartován.

Pracovník laboratoře, vysokoškolák nebo laborantka, opraví data v databázi i v knize metody předepsaným způsobem, vysokoškolák odpovědný za provedení metody opravu zkontroluje, uvolní výsledek, vytiskne nový výsledkový list a odešle s případným komentářem indikujícímu lékaři.

F.4.2 Oprava výsledkové části

Opravou výsledkové části se rozumí oprava (změna údajů) textové informace u odeslaných výsledkových listů.

Pokud některý pracovník zjistí, že byla výsledková zpráva odeslána se špatným výsledkem ať už v důsledku administrativní chyby nebo chybného stanovení výsledku, informuje VŠ odpovědného za provedení metody a ten informuje vedoucího laboratoře. Vedoucí laboratoře rozhodne, jak se výsledek opraví. Co nejdříve informuje lékaře, který vyšetření indikoval a domluví se na výměně původního výsledkového listu za správný.

V případě, že se jedná o **administrativní chybu** – laboratoř provedla vyšetření správně, ale výsledek byl chybně zapsán do výsledkové zprávy, provede VŠ odpovědný za metodu opravu v databázi počítače a vytiskne novou výsledkovou zprávu. Takto vydaný výsledek je označený jako OPRAVENÝ s uvedením o jakou opravu se jedná a podpisem odpovědné osoby.

Chybný výsledek vyšetření: neprodleně je informováno odesílající oddělení telefonicky nebo osobně vysokoškolákem odpovědným za provedení metody nebo vedoucím laboratoře, chybný výsledek vyšetření je znovu zkontrolován a zkontrolován alespoň dvěma vysokoškoláky provádějícími dané vyšetření, pokud je nutné, provede se vyšetření znovu. Následně je vytištěna zpráva se správným výsledkem vyšetření. Tento nový výsledek je označen jako OPRAVENÝ s vysvětlením, jaký byl důvod změny nálezu a je-li to možné, je stažen nesprávný výsledek a tento je založen v laboratorní dokumentaci pacienta s označením NESPRÁVNÝ VÝSLEDEK. Změna nálezu musí být zaznamenána v dokumentaci pacienta s datem a jménem osoby odpovědné za tuto změnu.

Tam, kde to umožňuje používaný počítačový program, je oprava evidovaná i v databázi počítače.

Zjištěná neshoda je zaznamenána ve **FO KZ03_FO0478 Záznam neshod pro diagnostický komplement** a následně jsou přijata příslušná nápravná opatření a je vystavena **KZ02_FO0012 Karta nápravného – preventivního opatření**.

F.4.3 Záměna biologického materiálu odesílajícím oddělením

Podobně se postupuje, pokud oznámí odebírající lékař či NLZP, že byl zaměněn biologický materiál při odběru či transportu. I v těchto případech je třeba zaznamenat všechny důležité okolnosti. Veškeré opravy s autorizací jsou v systému dokumentace Laboratoře GENET UL dohledatelné. Při záměně vzorku napíše pracovník, který byl o záměně informován, záznam o záměně do knihy příslušné metody k pacientovi a do **FO KZ03_FO0478 Záznam neshod pro diagnostický komplement** s identifikací pracovníka, který záměnu ohlásil.

F.5 Intervaly od dodání materiálu k vydání výsledku

Vzorky jsou průběžně zpracovávány podle požadovaného vyšetření v pořadí, ve kterém jsou přijímány do laboratoře. Výjimku tvoří vzorky označené STATIM – ty jsou zpracovávány přednostně. Doba požadovaného vyšetření od příjmu vzorku do vydání závěrečné zprávy pro jednotlivé diagnózy se liší dle povahy požadovaného vyšetření:

- **Vyšetření karyotypu z buněk periferní krve:** 30 - 60 dní, STATIM – 5 – 6 dnů (pracovní dny, nemělo by přesáhnout 7 pracovních dnů) nebo do požadovaného termínu
- **Vyšetření získaných chromosomových aberací z buněk periferní krve:** 2 – 8 týdnů 30 -60 dní, STATIM – 5 – 6 dnů (pracovní dny, nemělo by přesáhnout 7 pracovních dnů) nebo do požadovaného termínu
- **Vyšetření karyotypu z buněk plodové vody:** 2 – 3 týdny (nemělo by přesáhnout 4 týdny)
- **Vyšetření karyotypu z buněk choriových klků:** 2 – 3 týdny (nemělo by přesáhnout 4 týdny)
- **Vyšetření karyotypu z pupečnickové (fetální) krve u pokračujících těhotenství:** 5 – 6 dnů (pracovní dny, nemělo by přesáhnout 7 pracovních dnů)
- **Chromosomové vyšetření potratového materiálu:** 3 – 12 týdnů
- **Molekulárně cytogenetické vyšetření chromosomových aberací metodou FISH:** 2 – 4 týdny (nemělo by přesáhnout 6 týdnů), STATIM – 4 dny od data převzetí suspenzí kultivovaných buněk k vyšetření nebo do požadovaného termínu.
- **Urychlené vyšetření aneuploidií chromosomů 13, 18, 21, X a Y metodou QF-PCR z buněk plodové vody či choriových klků:** 3 – 6 dní (pracovní dny, nemělo by přesáhnout 7 pracovních dnů), při požadavku STATIM – 24 hodin (pracovní dny)
- **Vyšetření aneuploidií chromosomů 13, 15, 16, 18, 21, 22, X a Y metodou QF-PCR z potratového materiálu:** 4 týdny 8 týdnů – 6 měsíců
- **Vyšetření chromosomových aberací (mikrodelecí/mikroduplikací) na celogenomové úrovni metodou microarray:**
  - Běžící těhotenství: kultivované amniocyty 10 – 20 dní (pracovní dny, nemělo by přesáhnout 1 měsíc)
  - Běžící těhotenství: nativní CVS 3 5 – 10 dní (pracovní dny, nemělo by přesáhnout 14 dní)
  - Postnatální vzorky: 8 týdnů – 12 týdnů (nemělo by přesáhnout 5 měsíců)
  - Potratový materiál: 12 týdnů – 16 týdnů (nemělo by přesáhnout 6 měsíců)
  - STATIM (obecně): 10 pracovních dnů (od vyizolované DNA), nemělo by přesáhnout 14 pracovních dnů u prenatalních vzorků (běžící těhotenství) a 8 týdnů u postnatálních vzorků nebo do požadovaného termínu
  - Vyšetřované vzorky u běžících těhotenství mají obecně přednost před vyšetřením postnatálních vzorků a vzorků potratového materiálu, nejedná-li se u těchto vzorků o statimová vyšetření
- **Vyšetření klinického exomu metodou NGS:** 5 – 8 měsíců
  - **STATIM pouze po předchozí domluvě**
- **Ostatní molekulárně genetická vyšetření (obecně):** obvykle 2 – 12 týdnů, STATIM – 5 pracovních dnů od vyizolované DNA (pracovní dny, nemělo by přesáhnout 7 pracovních dnů; pokud se jedná o vyšetření z kultivovaných buněk, bere se 5 dnů od doby, kdy jsou buňky narostlé pro izolaci DNA) nebo do požadovaného termínu

Nedodržení očekávaného času dodání výsledku:

V laboratoři se mohou vyskytnout neočekávané provozní problémy- např. porucha přístroje, výpadek elektrického proudu. O změně času dodání výsledků informuje laboratoř indikující lékaře, kterých se problém dotkne, a případně se domluví na přednostních vyšetřeních.

Krizové situace řeší vedoucí laboratoře, příp. i odesláním vzorků k vyšetření do smluvní laboratoře.

F.6 Konzultační činnost laboratoře

Lékařům a žadatelům o vyšetření jsou poskytovány konzultace a návody v odborné oblasti související s laboratorními vyšetřeními. Kontakty jsou uvedeny v kapitole B.2 LP.

F.7 Způsob řešení stížnosti

Laboratoř GENET UL přijímá veškeré připomínky, stížnosti či jiné zpětně vazebné informace, které mají vliv na činnost laboratoře. Stížnost lékaře, pacienta, event. dalších osob je podnětem pro zlepšení práce na genetickém pracovišti a zabýváme se prošetřením každé přijaté stížnosti.

Veškerá opatření a aktivity v rámci kontroly kvality směřují k tomu, aby situace vedoucí ke vzniku stížnosti vůbec nevznikaly.

Každý pracovník je povinen převzít stížnost. Málo závažné stížnosti vyřeší na místě a informuje vedoucího laboratoře. Závažnější stížnosti předá k řešení vedoucímu laboratoře a vedoucímu oddělení. Pro zapsání ústně podané stížnosti slouží **KZ11_F00001 Záznam o podání ústní stížnosti**.

Pro řešení stížností je pro pracovníky laboratoře závazná směrnice **KZ11_SM0001 Přijímání a vyřizování stížností a ostatních podání v KZ**.

F.8 Obecné zásady laboratoře na ochranu osobních informací

Laboratoř nakládá s osobními a citlivými údaji pacientů tak, aby nemohlo dojít k neoprávněnému přístupu k nim, k jejich změně nebo zneužití. Obecné zásady pro ochranu osobních údajů:

1) Organizační opatření:

Osobní a citlivá data pacientů jsou vedena v listinné formě.

Listinná forma záznamu je zabezpečena uzamčením vstupu do Laboratoře GENET UL a řízením vstupu cizích osob.

Veškeré údaje o zdravotním stavu pacientů, tedy i výsledky laboratorních vyšetření a výsledky genetického testování obzvláště patří mezi citlivé údaje a vztahují se na ně ustanovení o ochraně osobních údajů. Tuto problematiku specifikuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR – General Data Protection Regulation). KZ zapracovala tyto požadavky do dokumentů **KZ01_SM0007 Směrnice o ochraně osobních údajů**, **KZ01_SM0006 Pravidla systému řízení bezpečnosti informací**.

Zaměstnanci GENET UL jsou seznámeni se závazkem o zachování mlčenlivosti týkající se důvěrných informací o pacientech – tento závazek je stvrzen podpisem zaměstnance na příslušném záznamu – v **KZ07_F00066 Prohlášení zaměstnance** a **KZ07_F00004 Popis pracovního místa a náplň práce**. Externí zaměstnanci podepisují seznámení se závazkem o povinném zachování mlčenlivosti v záznamu **KZ07_F00065 Prohlášení o zachování důvěrnosti informací**. Pracovníci jsou prokazatelně seznámeni s vnitřními předpisy Laboratoře GENET UL, ve kterých jsou stanovena pravidla pro nakládání s osobními údaji.

2) Technická opatření:

Technická opatření jsou stanovena na úrovni mechanického zabránění přístupu neoprávněných osob do míst, kde je uložena zdravotnická dokumentace. Jedná se o řízený vstup do laboratoře.

Zdravotnická dokumentace uložená v počítačových databázích je chráněna omezeným přístupem jen pro vybrané pracovníky a po přihlášení uživatelským jménem a heslem v souladu se směrnici

KZ06_SM0005 Správa elektronických dat v KZ.

Všechna opatření jsou v souladu s dokumentem **KZ02_SC0242 Politika systému řízení bezpečnosti informací**, platným v celé KZ, a.s.

6. Dokumentace

• Související dokumentace:

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví České republiky č.306/2012 Sb.

KZ03_ST0159 UL GENET SOP Kultivace a zpracování lymfocytů pupečnickové krve

KZ03_ST1283 UL GENET SOP Cytogenetické vyšetření karyotypu z kultivovaných buněk plodové vody pomocí G-pruhování a mikroskopie

KZ03_ST1284 UL GENET SOP Cytogenetické vyšetření karyotypu z kultivovaných buněk periferní krve pomocí G-pruhování a mikroskopie

KZ03_ST1285 UL GENET SOP Cytogenetické vyšetření získaných chromosomových aberací z kultivovaných buněk periferní krve pomocí konvenčního barvení a mikroskopie

KZ03_ST1286 UL GENET SOP Vyšetření chromosomových aberací metodou FISH u kultivovaných buněk

KZ03_ST1287 UL GENET SOP Molekulárně genetické vyšetření mutací a Tn polymorfismů genu CFTR (cystická fibróza) metodou ARMS a fragmentační analýzou

KZ03_ST1288 UL GENET SOP Molekulárně genetické vyšetření mikroleceí oblastí AZFa, AZFb a AZFc chromosomu Y metodou multiplexní PCR a fragmentační analýzou

KZ03_ST1289 UL GENET SOP Molekulárně genetické vyšetření aneuploidí chromosomů 13, 18, 21, X a Y metodou QF-PCR a fragmentační analýzou

KZ03_ST1290 UL GENET SOP Molekulárně genetické vyšetření aneuploidí chromosomů 13, 15, 16, 18, 21, 22, X a Y z potratového materiálu metodou QF-PCR a fragmentační analýzou

~~KZ03_ST1291 UL GENET SOP Molekulárně genetické vyšetření delece v oblasti 15q11-15q13 a uniparentální disomie chromosomu 15 metodou multiplexní PCR a fragmentační analýzou STR markerů~~

KZ03_ST1293 UL GENET SOP Cytogenetické vyšetření karyotypu z kultivovaných buněk potratového materiálu pomocí G-pruhování a mikroskopie

KZ03_ST2299 UL GENET SOP Vyšetření chromosomových aberací na celogenomové úrovni metodou microarray

KZ03_ST0971 UL GENET SOP Molekulárně genetické vyšetření syndromu fragilního X chromosomu a *FMR1*-příbuzných onemocnění metodou TP-PCR a fragmentační analýzou

KZ03_ST2949 UL GENET SOP Molekulárně genetické vyšetření klinického exomu metodou sekvenování nové generace na platformě Illumina

KZ03_ST2335 UL GENET SOP Cytogenetické vyšetření karyotypu z choriových klků

KZ03_SC0389 UL GENET Seznam metod

KZ11_SM0001 Přijímání a vyřizování stížností a ostatních podání v KZ

KZ03_SM0189 UL GENET Příjem biologického materiálu

KZ03_ST1298 UL GENET SOP Manipulace se vzorkem biologického materiálu

KZ03_SM0147 UL GENET Provozní řád GENET

KZ03_IM0067 UL Informace o odběru plodové vody (pro GENET, GYNPO) - dostupné na

<http://www.kzcr.eu/>

KZ03_IMO0001 CV GYN Informace o odběru plodové vody - dostupné na <http://www.kzcr.eu/>

- **Záznamy**

KZ11_F00001 Záznam o podání ústní stížnosti

KZ03_FO0478 Záznam neshod pro diagnostický komplement

KZ03_FO0612 UL GENET Žádanka ke genetickému laboratornímu vyšetření - dostupné na

<http://www.kzcr.eu/>

KZ03_PS0310 UL GENET Souhlas vyšetřované/ho (zákonného zástupce) s genetickým laboratorním vyšetřením - dostupné na <http://www.kzcr.eu/>

KZ03_PS0001 CV GYN Amniocentéza - dostupné na <http://www.kzcr.eu/>

KZ03_PS0332 UL Amniocentéza (pro GENET, GYNPO) - dostupné na <http://www.kzcr.eu/>

KZ03_PS0171 MO GYNPO Amniocentéza - dostupné na <http://www.kzcr.eu/>

- **Přílohy:**

- **Nahrazené dokumenty**

KZ03_SM0180 UL GENET Laboratorní příručka v9

7. List provedených změn a revizí

Číslo změny	Kapitola/strana	Stručné zdůvodnění obsahu změny	Datum účinnosti	Schválil
1	název	Upřesnění názvu	15.11.2012	Prim. GENET UL
2	C7, E1	Vyhl. 195/2005 nahrazena 306/2012	15.11.2012	Prim. GENET UL
3	3	Doplnění zkratk	20.11.2013	Prim. GENET UL
4	4	NZLP nahrazeno Laborant/ka	20.11.2013	Prim. GENET UL
5	5	Celý text – vynecháno umístění v budově D2 (souvislost se stěhováním laboratoře)	20.11.2013	Prim. GENET UL
6	5/B1	Vynecháno jméno statutárního zástupce	20.11.2013	Prim. GENET UL
7	5/B2	Aktualizovány emailové adresy, doplněna informace o zástupci manažera kvality	20.11.2013	Prim. GENET UL
8	5/B4	Doplněna informace o získání akreditace	20.11.2013	Prim. GENET UL
9	5/B5	Aktualizace personálního obsazení	20.11.2013	Prim. GENET UL
10	5/B7	Aktualizace informace o EHK u cytogenetických laboratorních vyšetření	20.11.2013	Prim. GENET UL
11	5/B8	Výraz metod k akreditaci nahrazeno akreditovaných metod	20.11.2013	Prim. GENET UL
12	5/B9	Doplněn text o informovaném souhlasu pro genetická laboratorní vyšetření	20.11.2013	Prim. GENET UL
13	5/C6.5	Doplnění textu, změna doby uchování v lednici	20.11.2013	Prim. GENET UL
14	5/D4	Doplnění textu	20.11.2013	Prim. GENET UL

15	5/E2.3	Doplnění časového údaje u Periferní krev pro molekulárně genetická vyšetření, změna časového údaje u Stěr bukalní sliznice	20.11.2013	Prim. GENET UL
16	3	Aktualizace zkratk podle platného organizačního řádu KZ	1.11.2014	Prim. GENET UL
17	4	Doplnění tabulky	1.11.2014	Prim. GENET UL
18	5/B.1	Doplnění podlaží	1.11.2014	Prim. GENET UL
19	5/B.2	Aktualizace kontaktů	1.11.2014	Prim. GENET UL
20	5/B.5	Aktualizace umístění a personálního obsazení	1.11.2014	Prim. GENET UL
21	5/B.9.1	Doplnění údajů u plodové vody	1.11.2014	Prim. GENET UL
22	5/B.9.3	Doplnění údajů u QF-PCR	1.11.2014	Prim. GENET UL
23	5/E2.3	Úprava doby uchovávání suspenze kultivovaných amniocytů, úprava textu u trvalé preparáty, periferní krev	1.11.2014	Prim. GENET UL
24	5/F1.2	Doplnění textu	1.11.2014	Prim. GENET UL
25	5/F2	Doplnění v souladu s normou 15189	1.11.2014	Prim. GENET UL
26	5/F5	Úprava doby odezvy u vyšetření QF-PCR u potratového materiálu	1.11.2014	Prim. GENET UL
27	B4/7	Doplnění textu	15.4.2016	Prim. MUDr. J. Laštůvková
28	B5/7	Upřesnění textu	15.4.2016	Prim. MUDr. J. Laštůvková
29	C3/14	Doplnění textu	15.4.2016	Prim. MUDr. J. Laštůvková
30	C6.7/18	Změna množství odebírané pupečnickové krve pro mol. genetická vyšetření	15.4.2016	Prim. MUDr. J. Laštůvková
31	F5/24	Změna doby odezvy u karyotypu z buněk periferní krve	15.4.2016	Prim. MUDr. J. Laštůvková
32	F5/25	Výraz spolupracující nahrazen výrazem smluvní	15.4.2016	Prim. MUDr. J. Laštůvková
33	3/3	Doplnění zkratk	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
34	B2/6	Změna tel. kontaktu	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
35	B3/6	Doplnění textu o metodu microarray	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
36	B5/7	Doplnění přístrojového vybavení	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
37	B7/8	Doplnění vyšetření microarray, doplnění EHK	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
38	B9.3/11	Aktualizace textu u vyšetření CF	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
39	B9.3/12	Aktualizace textu u vyšetření delece v oblasti 15q11-15q13	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
40	B9.3/13 - 13	Doplnění metody microarray	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
41	C2/14	Doplnění povinných údajů na žádance	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
42	C6.4/17	Aktualizace místa odběru plodové vody	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
43	F5/25 - 26	Doplnění doby odezvy u metody microarray	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
44	F8/26	Doplněna kapitola	20.3.2017	Prim. MUDr. J. Laštůvková
45	3/3-4	Aktualizace zkratk	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
46	B.3/6	Doplnění a aktualizace textu	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
47	B.5/7	Doplnění a aktualizace textu	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
48	B.7/8	Doplnění metod, doplnění EHK	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
49	B.9.1/9 B.9.1/10 B.9.1/11	Odstranění textu u mFISH Doplnění kapitoly o choriové klky Doplnění kapitoly o získané chromosomové aberace	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
50	B9.3/12-13	Doplnění textu o CVS a nativní amniocyty, aktualizace textu	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
51	C.4/16	Doplnění textu o choriové klky	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková

52	C.6.1/17	Doplnění textu o choriové klky a získané chromosomové aberace	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
53	C6.3/18	Doplnění textu o získané chromosomové aberace	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
54	C.6.5/19-20	Doplněn odběr choriových klků	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
55	D.4/23	Doplnění textu o choriové klky	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
56	E.2.1/24	Doplněny choriové klky a pupečnicková krev	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
57	E.2.2/24-25	Doplnění textu o choriové klky, pupečnickovou krev a gDNA	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
58	E.2.3/25	Doplnění textu o choriové klky a pupečnickovou krev	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
59	F.1/26	Aktualizace textu	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
60	F.5/28	Aktualizace intervalů od dodání materiálu k vydání výsledku	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
61	6/29-30	Doplnění dokumentace	18.6.2018	Prim. MUDr. J. Laštůvková
62	3/3,4	Doplnění zkratk	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
63	B.1/5	Změna u manažéra kvality	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
64	B.2/6	Změna u vedoucí laborantky	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
65	B.4/7	Doplnění o SAK	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
66	B.5/7	Personální aktualizace	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
67	B.7/8	Aktualizace EHK	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
68	B.8/8	Doplnění akreditované metody	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
69	B.9.3/12	Aktualizace textu	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
70	C.2/15	Doplnění vysvětlení termínu pohlaví	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
71	C.3/16	Aktualizace textu	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
72	C.6.2/18	Aktualizace textu	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
73	F.8/29	Doplnění údajů GDPR	9.9.2019	Prim. MUDr. J. Laštůvková
74	B.2/6	Aktualizace textu	10.9.2021	Prim. MUDr. J. Laštůvková
75	F.5/28	Aktualizace textu	10.9.2021	Prim. MUDr. J. Laštůvková
76	3/3-4	Aktualizace zkratk	9.5.2023	Prim. MUDr. J. Laštůvková
77	B.1/5	Aktualizace zástupce vedoucího oddělení	9.5.2023	Prim. MUDr. J. Laštůvková
78	B.2/6	Aktualizace kontaktů	9.5.2023	Prim. MUDr. J. Laštůvková
79	B.3/6	Aktualizace spektra prováděných vyšetření	9.5.2023	Prim. MUDr. J. Laštůvková
80	B.5/7	Aktualizace pracovníků a přístrojového vybavení	9.5.2023	Prim. MUDr. J. Laštůvková
81	B.7/8	Aktualizace nabízených vyšetření, doplnění EHK	9.5.2023	Prim. MUDr. J. Laštůvková
82	B.9.3/12-17	Aktualizace molekulárně genetických metod	9.5.2023	Prim. MUDr. J. Laštůvková
83	F.5/31	Aktualizace doby odezvy	9.5.2023	Prim. MUDr. J. Laštůvková
84	6/33	Aktualizace dokumentace	9.5.2023	Prim. MUDr. J. Laštůvková